

Trgovski Tovariš

Leto XXVII /// 1930 /// Številka 12

Dr. Fran Windischer

Ob otvoritvi „Trgovskega doma“ v Ljubljani

Slovenski trgovski organizaciji so položili temelj stoprav leta 1900. Do leta 1900 je obstajala vsa slovenska trgovska organizacija v «Slovenskem trgovskem pevskem društvu» v Ljubljani. Slovenska in slovanska pesem je torej tudi v našem trgovstvu prva zbirala. V Ljubljani je sicer od leta 1881 obstojal trgovski gremij, ali vodilne pomembnosti ta prostovoljna združba nekaterih ljubljanskih trgovcev že spričo narodne mešanosti za slovensko trgovstvo ni mogla imeti. Peščica trgovskih sotrudnikov v Ljubljani je ob pričetku sedanjega stoletja pripadala kot krajevna skupina skupni stanovski organizaciji trgovskih uslužbencev na Dunaju. Narodnih naših sotrudnikov seveda ni mogla ogreti in pridobiti zase. Snovatelji slovenske trgovske organizacije so motrili naše narodne in stanovske razmere raz višji vidik in so dali slovenskemu trgovskemu stanu, trgovcem in trgovskim sotrudnikom, skupno in enotno organizacijo. Ustanovitev trgovske organizacije v Ljubljani je narekovala gola potreba. Brez stika, brez ognjišča ter brez vodnika in besednika je bilo tiste čase naše trgovstvo, pa je živo pogrešalo stanovskega središča in ognjišča. Mlada stanovska organizacija je razpela svoj delokrog na vse slovenske pokrajine. Slovensko trgovsko društvo «Merkur» je matična celica ne samo trgovski stanovski organizaciji, marveč gospodarski stanovski organizaciji. Staro je društvo stoprav trideset let, ali je postalo izhodišče preudarnega in smotrenega organizatornega prizadevanja na gospodarskem polju v Sloveniji.

Današnji rod živi v narodnem pogledu in narodno političnem oziru všečno življenje. Nazaj ne gleda. Reve in stiske, ki so jih imeli Slovenci ob početku tega stoletja, so mu komaj znane. Kdo se danes zaveda, v kakšni stiski smo bili med obrtniki in trgovci, da o industrijalcih niti ne govorimo, kadar je šlo za posvete v ožjem krogu, kaj šele za javne nastope! Ni bilo strokovnih knjig, ni bilo strokovnih časopisov, ni bilo strokovno in stanovsko zavednih ljudi, ki bi imeli voljo in pogum, da branijo pred javnostjo potrebe svojega rodu, svojega stanu in svoje stroke.

Že prva leta po ustanovitvi Slovenskega trgovskega društva «Merkur» je začelo ciljno in smotreno delo ne samo za utrditev stanovske organizacije, marveč preudarna in ciljno zamišljena prizadevnost za stanovsko veljavo in povzdigo ter za gospodarsko osamosvojitvev. Reči moramo, da je bilo v tistih narodno težavnih in gospodarsko skromnih časih neprimerno več idealizma v naših inteligenčnih in gospodarskih krogih. Vse več smisla je bilo za splošne potrebe, in večja je bila pripravljenost za narodne potrebe in namene. Mnogo več je bilo misli na občestvo, na splošno blaginjo in na celoto. Morda vse to zategadelj, ker je bila sila in je bil pritisk v narodnem in stanovskem pogledu. Všečno splošno okolje menda ni konjunktura za stanovske organizacije.

Trgovsko društvo «Merkur» je posebno pozornost posvečalo povzdigi splošne in strokovne izobrazbe, pa ima neutajljive zasluge, da se je hitro priredil in praktično uvedel slovenski trgovski jezik. V razmerju do članstva mu je bilo vodilo, uravnjavati svoje sodelovanje kar mogoče praktično in v skladu s potrebami članstva. Potegovalo se je za to, da niso trpeli škode trgovski interesi. Zavzemalo se je za umerjenost in pravično izravnavo pridov. Bolje je podvzematı manj, pa tisto oprti na stvarno izkušenosť in strokovnost, nego mnogo, pa tisto diletantsko in šušmarsko. Naš trgovski podmladek je bilo navdajati z narodno zavestjo in s prepričanjem o važnosti poklica slovenskega trgovca v našem narodu. Krepiti je bilo slovensko trgovino. Širiti jo in dovrševati do sploh dosežne osamosvoje. Že ob petletnici in ob desetletnici je mogla mlada organizacija zapisati, da je zbudila slovenske trgovce in trgovske sotrudnike iz mrtvila, da jih je navdala s stanovsko zavednostjo ter z zanimanjem za splošne trgovske interese. Organizirano trgovstvo se je zavedlo, da je mogoče faktor, katerega želje in pride je vpoštevati v javnem življenju, kadar so soprizadeti pridi in koristi trgovstva. Nemško šolano, brez lastnih trgovskih učilišč, je začelo vztrajno in pogumno po shodih in zborih poudarjati potrebe po slovenskih trgovskih šolah in zavodih, vedoč, da je le tako utirati pot našim ljudem v vse vrste razčlenjene trgovine ter se tako sestavno in smotreno otresati odvišnega posredovanja tujih elementov, ki so, sredi med nami, večkrat celo prezirno gledali na naš vstajajoči narod.

Napredovanje naših ljudi v trgovini je hitro in smotreno šlo svojo pot po klancu navzgor, pa je organizirana prizadevnost za narodno probujo, za stanovsko zavest in za potrebo gospodarske osamosvoje v tej važni panogi odločilno pripomogla k temu, *da so se v kratkih desetletjih v naši trgovini bistveno izpremenile prilike na boljše tako, da je bila naša trgovina po ustanovitvi naše države, ko se ji je takorekoč svet obrnil, že tako daleč v svojem razvoju, da se je mogla z uspehom lotiti novih in vse večjih nalog v lastni državi.*

Teh razmer in prilik, teh borb, tega prizadevanja in vzpenjanja navzgor v boju za večje blagostanje se je koristno spominjati ob tako svečanem dogodku, kakor je bližnja otvoritev Trgovskega doma v Ljubljani.

V živahni, narodno kipeči organizaciji, kakor je bilo Slovensko trgovsko društvo «Merkur» v prvem petletju našega stoletja, so se kmalu začele oglašati misli in želje po lastnem domu. Svoje prostore

je tisto dobo imel «Mercur» v Narodnem domu v levem pritličju vse do pričetka vojne z Italijo, ko nas je na vrat na nos s pravo soldaško objestnosjo ožjega vojnega ozemlja kratkomalo v dežju postavil na cesto avstrijski polkovnik v zaledju z vsem, kar je bilo našega. Pozno v noč se mi je po dolgem iskanju posrečilo najti dosti ugodne prostore po prijaznosti gospoda Liningerja v Gradišču št. 17. Tam je ostal «Mercur» ves čas do preselitve v «Trgovski dom». V teh prostorih so bili v najtežjih časih po prevratu gostoljubno sprejeti pod streho takorekoč vsi ljubljanski zastopniki stanu. Za prostor je bila zelo trda. Celo stanovanje «Mercurjevo» sem moral braniti proti našim oblastvom, ki so gospodarila kaj oblastno s privatno lastnino in pridobljenimi pravicami. Tudi to je šlo mimo, pa je «Mercur» dosti dolgo dajal svoje skromne prostore na razpolago Gremiju trgovcev v Ljubljani, Gremiju trgovcev za ljubljansko okolico, Zvezi trgovskih gremijev, uredništvu «Trgovskega lista», pozneje pa Trgovskemu bolniškemu in podpornemu društvu.

O potrebi lastnega doma se je v krogu «Mercurja» večkrat govorilo. *Odločilno besedo pa je izpregovoril jeseni leta 1905 v odborovi seji gospod Ivan Jelačin, trgovec in tovarnar v Ljubljani. Predlagal je ustanovitev fonda za zgraditev Trgovskega doma in položil sam prvi kamen takemu fondu.* Slavnostni občni zbor ob petletnici društva «Mercur» je razpravljal o tem predmetu in po lepem govoru odbornika g. dr. Viktorja Murnika o osnovi takega zaklada sklenil soglasno, da pozdravlja misel, izproženo po gospodu Ivanu Jelačinu. Začelo je nato zbiranje zaklada za stavbo slovenskega trgovskega doma, pa so zlasti trgovinski sodrudniki in trgovinski potniki naši vneto delali za predmetni fond. Dobrih petindvajset let je poteklo od tistih časov. Razmere so se od tiste dobe bistveno predrugačile. Trgovski dom stoji, ali uresničenje te misli je prišlo po drugem potu in na drug način, nego smo si mislili prva leta svojega mladostnega poletja v okrilju mlade stanovske organizacije. Novo zmagovalno pot je pokazal energični zbornični predsednik gospod Ivan Jelačin ml. Trgovsko društvo «Mercur» je zvesto varovalo zaneteni ogenj vsa dolga leta in je drage volje kot prvo izročilo zbrani denar zakladu za «Trgovski dom». «Trgovski dom» je zgrajen od društva Trgovski dom, ki je bilo ustanovljeno jeseni leta 1928 in si je postavilo za svoj namen, da preskrbi trgovskim organizacijam potrebne prostore ter zgradi in vzdržuje Trgovski dom. Društvo Trgovski dom je združba sledečih korporacij in organizacij: Gremij trgovcev v Ljubljani, Trgovsko društvo «Mercur» za Slovenijo v Ljubljani, Trgovsko bolniško in podporno društvo v Ljubljani, Zbornica za trgovino, obrt in industrijo v Ljubljani, Trgovsko dobrodelno društvo «Pomoč» v Ljubljani, Društvo trgovskih potnikov in zastopnikov za Slovenijo v Ljubljani, Društvo industrijcev in veletrgovcev v Ljubljani, Zveza trgovskih gremijev za Slovenijo v Ljubljani. Predsednik tega društva je gosp. Ivan Jelačin, inicijator te misli, podpredsednik pa g. Ivan Gregorc, zaslužni načelnik Gremija trgovcev v Ljubljani. Odborniki društva «Trgovski dom» so sedaj: Ivan Jelačin ml.; Josip J. Kavčič; K. A. Kregar; Janko Lozar, blagajnik; dr. Ivan Pless; Josip Šporn; Lojze Šmuc, tajnik; Karl Seljak; Stane Vidmar; dr. Fran Windischer. Težko breme, ki ga povzroča zago-

tovitev denarnih sredstev za odlično zgradbo, je vzel nase gospod Ivan Jelačin ml. s težko posnebno žilavostjo in spretnostjo, zvesto podpiran v razsežnem poslovanju od marljivega gremijalnega tajnika g. Lojzeta Šmuca. Stavba ze posrečeno delo arhitekta gosp. Vladimirja Šubica in mestnega stavbenika gosp. Miroslava Zupana.

Bodi prisrčno pozdravljena, ponosna in lepa stavba «Trgovski dom» v Ljubljani. Trajna priča stanovske zavednosti in stvarilne solidarnosti bodi! Glasno opominjaj naš trgovski stan k slogi in oznanjaj, da so nad koristjo in pridom posameznega gospodarja potrebe občestva. Tisti ni dober slovenski gospodar, ki ne misli na potrebe celote in na skupen napredek. Pomnik skupnega dela in ognjišče organiziranega trgovstva naj «Trgovski dom» srečno in uspešno zbira zlasti tudi mlade trgovce in trgovski podmladek v svoje okrilje. Napredek naše trgovine in v mnogem pogledu dobrobit našega rodu je pri zavedni in dobri trgovski mladini! Blagoslov in sreča temu lepemu slovenskemu stanovskemu domu!

I. Kaiser

Naša lesna trgovina

(Konec)

Grčijo, v katero se je izvoz našega lesa v zadnjih letih tudi jako dvignil, zaklada z lesom v dokajšnji meri tudi Rusija preko Črnege morja in Carigrada.

Skratka, povsod, kamor izvažamo, smo naleteli na ruski les, proti kateremu je radi njegovih nizkih cen konkurenca vsaj doslej skoraj nemogoča.

Izvoz ruskega lesa predstavlja torej za našo lesno trgovino veliko nevarnost, kateri morajo naši merodajni faktorji posvetiti vso pažnjo in pokreniti vse potrebne trgovsko in prometno politične mere, da naša izvozna trgovina, ob že itak trdi splošni gospodarski stagnaciji, ne zaide v obupen položaj.

Lesna industrija stoji pred najtežjim problemom in ta je kritično stanje na lesnem svetovnem trgu in splošni zastoj v prodaji vseh gozdnih proizvodov. To kritično stanje je posledica splošne svetovne gospodarske krize, ki se je pojavila v obliki velikega padca cen vseh surovin in žita.

Nadaljnji vzroki nevšečnega položaja lesne trgovine so trgovsko in prometno političnega značaja.

Naša država ima sklenjenih z inozemskimi državami le 9 trgovinskih pogodb s tarifnim delom, medtem ko so vse druge brez tarifnega dela in ne uživamo v prometu s temi državami posebnih tarifnih ugodnosti. Nujno potrebno pa je nadalje, da usmerimo naš izvoz tudi na Levant in Sredozemsko morje.

V prometno političnem oziru opažamo preveliko trdoto v tarifarnem pogledu. Naše prevozne tarife so odločno previsoke in tudi njih porazdelitev ne odgovarja potrebam lesne trgovine. Te in pa razni režijski stroški, kakor visoke najemnine za ležarinske prostore itd. obremenjujejo naše lesne cene tako, da imajo le ozek gibalni krog, kar znatno otežkoča konkurenco napram inozemskim državam, izvoznicam lesa, v katerih uživa lesna trgovina mnogo večje ugodnosti. Visoke tarife so v mnogokaterem oziru, zlasti v sedanji krizi, velika ovira našemu izvozu. Treba je namreč upoštevati, da imamo skoraj v neposrednem sosedstvu močne konkurenente, Rumunijo, Čehoslovaško, Poljsko in Avstrijo ter je zato nujna potreba prilagoditi naše tarife tarifnim ugodnostim teh držav.

Naš izvoz lesa je bil v veliki meri odvisen od inozemskih posredovalcev. Od velikih množin lesa, ki smo ga eksportirali zlasti v Italijo, a tudi v druge države, so te zopet izvozile les dalje.

Lesna trgovina pa potrebuje za svoj razvoj, kakor vsaka izvozna stroka, predvsem ugodnih železniških zvez in prost izhod na morje. V tem oziru je naša lesna trgovina mnogo trpela. Večina našega eksportnega lesa gre preko Trsta in Reke, ker ni ugodne železniške vezi, niti primernih luk, niti potrebnih rednih parobrodskih zvez z inozemstvom. Tudi v tarifnem pogledu je pot na Trst in Reko mnogo ugodnejša, nego pa preko Zagreba in Karlovca v naša pristanišča, ki niso še sposobna za kvantitativno in kvalitativno velik blagovni promet.

Kakor smo že omenili, je naša lesna trgovina važen gospodarski faktor, ki mora biti zato bolj, kakor katerakoli druga stroka, usmerjena, enotna, — s posebno politiko, — ki vzdržuje, pridobiva in regulira inozemska tržišča. Zato pa je velik pogrešek dejstvo, da je bila naša izvozna lesna trgovina popolnoma neorganizirana in je njen uspeh prejšnjih let pripisovati v pretežni meri le veliki potrebi in dobri kvaliteti našega lesa. Z nastopom depresije se vedno bolj kažejo pogreške, ki so se napravile v dobi visoke konjunktуре, vedno bolj občutno postaja pomanjkanje organizacije, ki bi v teh težkih časih čuvala in uravnavala smer naše lesne trgovine.

V prvem delu tega referata smo si ogledali konstantni kvantitativni porast naše lesne trgovine, v drugem smo očrtali težkoče in ovire, s katerimi se ona bori, v tretjem delu pa si v primerjavi s konjunktorno dobo oglejmo sedanje stanje.

Glavni vzrok depresivnega stanja naše lesne trgovine je hiperprodukcija lesnih proizvodov in zmanjšana potreba po lesu, ki je povlekla za seboj konkurenco med državami izvoznicami lesa in velik padec cen.

Leta 1929 je bilo za lesno trgovino še konjunktorno leto. Izvozilo se je izmed vseh povojnih let v tem letu kvantitativno največ stavbnega lesa (izvzemši leto 1928), največ drv, oglja, železniških pragov in lesnih izdelkov.

Tudi glede cen to leto ni bilo nepovoljno, dasi je v splošnem nekoliko slabše od prejšnjih let.

Depresija je nastala dejansko šele pričetkom letošnjega leta in privedla koncem prve polovice leta do sledečega stanja:

Vrsta lesa	I. polletje 1929						
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	
Stavbni les	T	49.409	87.726	106.370	120.472	157.115	159.376
	Din	10,375.886	71,971.852	104,415.148	116,857.898	163,866.877	168,720.990
Drva	T	88.247	33.948	39.871	37.956	45.499	49.473
	Din	71,256.782	8,147.455	9,170.442	8,350.262	9,300.010	10,442.146
Žel. pragovi	kom	138.245	185.760	248.014	360.742	374.044	454.469
	Din	6,854.020	9,372.798	12,235.720	18,533.620	18,880.019	22,455.467
Lesni izdelki	T	3.506	2.535	4.773	5.509	5.936	5.212
	Din	7,383.545	5,322.985	9,548.384	10.742.529	11,220.865	15,270.180

Vrsta lesa	I. polletje 1930						
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	
Stavbni les	T	127.294	81.788	116.773	118.130	119.100	110.896
	Din	134,198.23	81,277.469	118,310.679	124,036.498	117,935.075	109,885.453
Drva	T	32.017	20.313	15.058	13.977	21.568	32.506
	Din	6,456.060	4,136.219	2,860.960	2,655.651	4,128.324	6,568.854
Žel. pragovi	kom	163.032	218.711	314.676	349.621	297.681	406.055
	Din	7,978.188	11,461.626	17,646.641	19,736.475	16,720.696	20,814.318
Lesni izdelki	T	3.346	3.094	4.437	3.197	3.912	2.984
	Din	6,663.751	6,381.482	11,092.632	6,443.970	7,127.015	6,044.740

V primerjavi s prvo polovico preteklega leta in prvo polovico tekočega leta opažamo za posamezne vrste lesa sledeče:

Stavbenega lesa smo izvozili junija 1929: 159.376 ton, junija 1930 pa le: 110.896 ton. Padec izvoza stavbnega lesa opažamo že od meseca aprila t. l.

Aprila 1929 je znašal izvoz: 120.472 ton

» 1930 » » » : 118.130 »

maja 1929 » » » : 157.115 »

» 1930 » » » : 119.100 »

Še slabšo sliko nam prikazuje izvoz drv:

Izvoz je znašal: januarja 1929: 88.247 ton

» 1930: 32.017 »

februarja 1929: 33.948 »

» 1930: 20.313 »

marca 1929: 39.871 »

» 1930: 15.058 »

aprila 1929: 37.956 »

» 1930: 13.977 »

maja 1929: 45.499 »

» 1930: 21.568 »

junija 1929: 49.473 »

» 1930: 32.506 »

Izvoz železniških pragov je kazal pričetkom letošnjega leta tendenco navzgor in je v mesecu januarju, februarju in marcu prekašal izvoz v teh mesecih preteklega leta, od aprila dalje pa opažamo padec izvoza tudi tega predmeta:

aprila 1929 je znašal izvoz: 360.742 kom.

» 1930 » » » : 349.621 »

maja 1929 » » » : 374.044 »

» 1930 » » » : 297.681 »

junija 1929 » » » : 454.469 »

» 1930 » » » : 406.055 »

Velik padec zaznamuje v zadnjih mesecih letošnjega leta tudi izvoz lesnih izdelkov.

Meseca januarja t. l. je bil nižji od januarja v preteklem letu, februarja se je dvignil nad izvoz v februarju lanskega leta, od marca t. l. pa konstantno pada:

	znašal je marca 1929: 4773 ton
	» 1930: 4437 »
	aprila 1929: 5509 »
	» 1930: 3197 »
	maja 1929: 5936 »
	» 1930: 3912 »
	junija 1929: 5212 »
	» 1930: 2984 »

Vrsta lesa	leto	Cena za tono					
		I.	II.	III.	IV.	V.	VI.
Stavbni les	1929	209'99	820'42	981'62	970'—	1042'98	1058'64
	1930	1054'24	993'76	1013'17	1050'—	990'23	990'88
Drva	1929	807'47	239'99	230'—	219'39	204'40	211'06
	1930	201'64	203'62	189'99	190'—	191'45	202'08
Žel. pragovi	1929	45'96 kom	50'45	49'33	51'37	50'47	49'43
	1930	48'93 kom	50'11	56'07	56'16	56'16	51'25
Lesni izdelki	1929	2105'97	2099'79	2000'49	1949'99	1890'30	2929'81
	1930	1990'96	2062'53	2500'02	2015'60	1057'52	2025'71

Ta pregled cen posameznih vrst lesa nam kaže sledečo sliko: Vrednost izvoza stavbnega lesa je do meseca aprila t. l. nadkriljevala izvoz v istem razdobju lanskega leta, maja meseca t. l. pa je pričela padati in padla od 1.042'98 Din za tono v maju 1929 na 990'23 Din v maju 1930, ter od 1.058'64 Din v juniju l. l. na 990'88 Din v juniju t. l.

Tudi v izvozu drv opazamo splošno poslabšanje cen napram prvi polovici lanskega leta.

Edino izvoz železniških pragov in deloma izvoz lesnih izdelkov ne kaže še padca.

Kako velik je padec po količini in vrednosti izvoženega lesa v primerjavi s prvo polovico lanskega leta, nam nazorno kaže izvoz lesa v Italijo v tem razdobju.

V prvi polovici 1929 smo uvozili v Italijo:

stavbnega lesa : 419.394 ton za 389.281.145 Din
v prvi polovici 1930 pa: 368.417 » » 363.322.108 »

Drv :

v prvi polovici 1929: 132.591 » » 29.531.368 »
» » 1930: 78.651 » » 15.656.812 »

Hrastovih železniških pragov :

prva polovica 1929: 436.493 kom. za 22.522.672 Din
» » 1930: 160.621 » » 9.252.569 »

Kljub temu, da je naš izvoz lesa v Italijo v letošnjem letu močno nazadoval, je Italija v prvih petih mesecih t. l. uvozila več lesa nego v prvih petih mesecih preteklega leta in sicer 657.583 ton za 254.057.409 Lir napram 629.955 ton za 242.612.395 Lir v prvih petih mesecih 1929.

To nam jasno dokazuje, da občutno škoduje našemu lesu sovjetski dumping.

Nič boljše pa se nam ne godi na vseh ostalih tržiščih.

Lesna trgovina se nahaja torej v depresivnem položaju in naloga našega lesnega trgovstva je, da po svojih nočeh stori vse, da ne zdrkne še nižje. Zato se mora bodoča akcija za izboljšanje položaja v naši lesni trgovini sukati v sledečih smereh: ureditev prometno in tarifno političnih mer in ustvaritev močne in strumne organizacije lesnega trgovstva.

Pri ureditvi *prometno in tarifarno političnih* mer prihaja predvsem vpoštev sklenitev novih trgovinskih pogodb s tarifnim delom, zlasti z Levanto in vsemi državami, ki prihajajo vpoštev kot uvoznice lesa.

Naši lesni trgovini so potrebne ugodne *direktne železniške zveze* z ugodnimi *tarifami*, ki naj omogočijo cenam večji nihalni krog.

Končno potrebuje naša lesna trgovina za svoj razmah nujno dobro urejena *domača pristanišča in zadostno rednih parobrodskih vezi* z zunanjim svetom.

Lesno trgovstvo apelira zato na merodajne faktorje, da podrobno proučijo tarifarne ugodnosti, ki jih uživajo pri izvozu lesa druge sosedne države-izvoznice ter prevozne tarife temu primerno preurede. Za naš pomorski izvoz lesa je posebno za lesno trgovino v Dravski banovini zlasti važna razširitev in moderna preureditev sušiške luke in čimprejšnja zgraditev železniške proge Kočevje-Sušak.

V prometno političnem oziru je nadalje nujno potrebno znižanje *najemnin ležarinskih prostorov*. Visoke najemnine za ležarinske prostore na železniških postajah podražujejo produkcijo in je torej neobhodno potreba, da merodajni krogi ugodijo že stari zahtevi lesnega trgovstva po znižanju najemnin.

V *obratno-pravnem* oziru gre glavna zahteva lesnega trgovstva za tem, da se z novim obrtnim zakonom brezpogojno uvede usposobljenost za trgovino z lesom.

Glavna naloga v akciji za zboljšanje sedanjega položaja pa odpade kljub temu na lesno trgovstvo samo.

Vživeti se je treba namreč predvsem v to, da je konjunkturna doba za les minula. Izreden konzum, ki ga je povzročila obnova po vojni opustošene Evrope, je padel in nastopili bodo časi, ko bo svetovni konzum lesa morda še manjši.

Prvi znaki za to se nam že kažejo, izločivši posledice sovjetskega dumpinga, — v veliki hiperprodukciji.

Lesno trgovstvo je v dobi visoke konjunktуре mnogo zamudilo. Povpraševanje po našem lesu na inozemskih tržiščih je bilo nekdanj veliko, — danes pa izgubljam o en trg za drugim, — izvoz od meseca do meseca pada — in vprašujemo se, — kaj bo z našo lesno trgovino?

V tej stiski občutimo, kako nam manjka močne organizacije lesnega trgovstva, ki bi v sedanji kritični dobi, sredi hudega konkurenčnega meteža, varovala interese ogrožene lesne trgovine.

Lesna trgovina dravske banovine torej nujno potrebuje *tudi organizacije*, ki se bo borila za zboljšanje prometno-političnih razmer,

ki bo skušala ohraniti dosedanji trg in organizirala tržišča ter regulirala cene in varovala, kolikor je v njeni moči, notranji trg pred desorganizacijo.

Zato je nadvse važno, da si osnujejo trgovci z lesom v dravski banovini svoje lastno stanovsko zastopstvo in sicer v obliki odseka lesnih trgovcev Zveze trgovskih gremijev za Slovenijo v Ljubljani, ki bo vedno radevolje z vsem svojim aparatom in svojim ugledom pospeševala prizadevanja tega odseka.

V referatu smo pregledali važnost lesne trgovine v našem narodnem gospodarstvu, očrtali smo hibe, ovire in pomanjkljivosti, s katerimi se mora boriti- in ugotovili sedanji kritični položaj, v katerem se nahaja.

Reasumirajoč vse to moramo ugotoviti, da je naši lesni trgovini neobhodno potrebna nujna odpomoč kraljevske vlade, ki naj čimprej izvede v resoluciji današnje ankete iznešene težnje in zahteve slovenskega lesnega trgovstva.

Naloga nas vseh pa je, da čuvamo, branimo in pospešujemo interese te velevažne gospodarske panoge v močni in solidarni organizaciji.

D. P.

Regulativne hranilnice v letih 1929—1930

Danes relativne hranilnice nimajo več onega pomena, kakor so ga imele pred vojno na denarnem trgu. Že pred vojno so jim škodovala zadruga, katere so jim deloma vzele mnogo vlog podeželskega prebivalstva, deloma pa zopet pritegnile nove vloge, ki bi jih sicer dobile regulativne hranilnice. Po vojni pa so prišle nove banke in pa še podružnice zagrebških denarnih zavodov, ki so zopet radi višje obrestne mere zbrale mnogo denarja in odvzele regulativnim hranilnicam mnogo posla. Regulativne hranilnice so se le počasi modernizirale in kakor so jim banke delale konkurencu z zbiranjem hranilnih vlog, tako so one poskušale svoje poslovanje razširiti tudi na bančne posle. Uvedle so l. 1922 tekoče račune, ki obetajo postati vedno važnejša panoga njih poslovanja. Pa tudi svoje notranje poslovanje so morale polagoma modernizirati, da zadoste zahtevam sedanjega hitro živečega časa in svojih komitentov. Toda vkljub znatnim naporom v tej smeri in velikim zneskom, ki jih upravljajo, vendar še večina ni popolnoma modernizirala svojega poslovanja duhu časa primerno. Podobno je tudi pri zadrukah, kjer pa se razmere niso tako močno izpremenile. Opažamo pri velikih regulativnih hranilnicah in pri velikih zadrukah, da postajajo vedno bolj banke in s tem se izgublja prvotni duh teh zavodov. Posebno pada to v oči pri zadrukah, pri katerih gre za neupoštevanje osnovnih združnih načel.

Že v članku »Slovenske banke v l. 1929« smo primerjali višino hranilnih vlog regulativnih hranilnic, bank in zadrug. Zadruga so danes po višini vlog na prvem mestu, saj so zbrale poldrugo milijardo Din vlog, katera vsota je v letu 1929 narasla za 200 milij. Din. Tako cenijo vloge zadrug-članic Zadruga zveze v Ljubljani na

točno 998·8 milijonov Din, vloge Zveze slovenskih zadrug v Ljubljani pa na 600 milijonov Din, na vse ostale kreditne zadruge v naši banovini pa odpade ca. 100 milijonov Din, skupno torej 1.700 milijonov Din. Vloge pri bankah znašajo po naši statistiki (na knjižice in tekoče račune) 945 milij. Din. Za regulativne hranilnice pa smo sestavili te podatke: vloge na knjižice so dosegle 670·3 milijona Din, na tekoči račun pa 354·7 milij. Din., skupno torej 1025 milijonov Din. Skupno torej imamo v Sloveniji približno 3·700 milijonov vlog. Dejstvo pa je, da vloge niso tako visoke, kakor bi jih bilo ceniti po teh podatkih. Predvsem ne vemo, koliko je takozvanih primarnih vlog. Skoro vse vloge pri zadrugah so primarnega značaja, ravnotako tudi velika večina vlog pri regulativnih hranilnicah.

Glede podatkov za regulativne hranilnice moramo omenjati, da smo zbrali podatke za 28 regulativnih hranilnic, le za eno ni bilo mogoče dobiti podatkov, pa smo za hranilne vloge vzeli, poleg stanja vlog brez kapitaliziranih obresti, za to cenitev po povprečju vseh drugih hranilnic. Za ostale bilančne podatke te hranilnice pa smo morali vzeti številke iz l. 1928. Pripominjamo, da so številke te hranilnice neznatne in ne bi mogle izpremeniti celotne slike. Za dokaz navajamo, da so znašale vloge pri tej hranilnici okoli 10 milijonov Din.

Kar se tiče podatkov za prejšnja leta, ki jih navajamo, smo se posluževali podatkov prof. dr. Albina Ogrisa v »Prispevkih h gospodarski statistiki Slovenije«, ki jih je izdala Zbornica za trgovino, obrt in industrijo v Ljubljani, nadalje podatkov v člankih istega avtorja, ki so izšli v »Trgovskem listu« lani v št. 96—101.

Po naši statistiki so bile glavne bilančne postavke regulativnih hranilnic v letu 1929 sledeče (v milijonih Din, glede 1 zavoda glej zgoraj):

Aktiva:		Pasiva:	
gotovina	6·7	hranilne vloge na knjižice	670·3
naložbe	312·2	hranilne vloge na tekoči račun	354·7
efekti	47·1		
hipot. posojila	214·4		
menična posojila	53·7		
obč. in samoupr.	139·8		
tekoči računi	332·9	Skupaj	1.025·0

Glede podatkov je omeniti, da hranilnice ne bilancirajo enotno. Mnogo hipotekarnih posojil je med tekočimi računi in menicami, vendar smo poskušali izločiti vse neenakosti in sestaviti kolikor mogoče enotno sliko.

Glede hranilnih vlog nam je omeniti stalno naraščanje tekočih računov. Še l. 1926 so tvorili tekoči računi 31·8 % vseh vlog, vloge na knjižice pa 68·2 %, l. 1929 pa so dosegli tekoči računi 34·6 %, vloge na knjižice 65·4 %. V ostalem navajamo statistiko gibanja vlog v zadnjih letih.

	1926	1927	1928	1929
vloge na knjižice	425·8 milj.	493·4 milj.	550·4 milj.	670·3 milj.
v % vseh vlog	68·2	68·5	66·4	65·4
tekoči računi	198·4 milj.	227·0 milj.	278·6 milj.	354·7 milj.
v % vseh vlog	31·8	31·5	33·6	34·6

To veliko naraščanje tekočih računov je pripisovati deloma že prej omenjenemu prehodu v bančno poslovanje, deloma pa dejstvu, da je mnogo vezanih vlog prešlo na tekoče račune in da je med tekočimi računi mnogo sicer popolnoma običajnih vlog, ki bi drugače šle na knjižice.

Zadnja leta je bilo gibanje vlog sledeče:

	stanje vlog	prirastek	kapitalizirane obresti
1927	728·3 milj.	59·6 milj.	34·3 milj.
1928	860·6 "	66·7 "	40·8 "
1929	1.025·0 "	103·6 "	52·0 "

V primeri s predvojnimi časi hranilne vloge niso visoke. Saj so znašale l. 1913 vloge pri regulativnih hranilnicah 191,397.000 kron, kar bi dalo po ključu 11 Din za krono za l. 1929 2 milijardi 5·4 milijona Din. Po tem dosega hranilne vloge regulativnih hranilnic komaj 51·1 % predvojne višine. Upoštevati pa je treba, da smo imeli pred vojno l. 1910 samo 25 hranilnic, ena je bila ustanovljena 1910, 3 pa po vojni: Gornja Radgona, škofja Loka in Murska Sobota. Vse te tri hranilnice so imele na koncu leta 1929 18·2 milijona Din vlog. V primeri z zadrugami je razvoj regulativnih hranilnic manj ugoden, kajti zadruge že dosega predvojno višino: po podatkih Zadrugne zveze v Ljubljani so imele njene članice l. 1912 112·1 milij. kron vlog ali po ključu 11 Din za krono 1 milijardo 233·4 milijona Din, po zadnji statistiki pa so presegle vloge teh zadrug vsoto 1 milijarde Din. Pri vsem tem pa je še vpoštevati, da je bilo pred vojno pri Zadrugni Zvezi včlanjenih mnogo primorskih in koroških zadrug, ki so po vojni odpadle. Po Nar. gospodarju je odpadlo Zadrugni zveza po vojni članic s 34.000 zadrugarji, od teh gotovo največ kreditnih zadrug.

Med aktivi so bile najvažnejše postavke v primeri s prejšnjimi leti tele (ob tej priliki pripominjamo, da podatki prof. Ogrisa v Trg. listu niso popolnoma skladni, tabele dajejo pri seštevanju različne rezultate):

	1927	1928	1929
hipotekarna	138·1	158·2	214·4
občinska in samoupravna	69·2	124·2	139·8
tekoči računi	233·6	286·9	332·9
menice	41·7	34·5	53·7
efekti	58·6	52·6	47·1
naložbe	—	170·0	312·2

Najnovejši podatki za leto 1929 potrjujejo razvojno linijo prejšnjih let. Beležimo stalno naraščanje hipotekarnih posojil, nekoliko manjši je bil prirast občinskih posojil, kar je deloma pripisati konkurenci Drž. hip. banke, ki daje občinam iz cestninskega fonda znatne zneske. Menično poslovanje, ki je nekoliko zastalo v l. 1928, je zopet obsežnejše. Velik pa je dvig naložb, kar je v zvezi z likvidnostjo na denarnem trgu lanskega leta, kar smo omenili že pri poročilu o naših bankah v letu 1929. Stalno nazadovanje pa izkazujejo efekti, pri čemur gre za odpise predvojnih vrednosti in vojnih posojil, katera žalibog pri vseh posojilnicah še niso odpisana. Tudi velike naložbe, ki so jih imele nekatere hranilnice pri Slavonski banki, so večinoma že odpisane ali pa bodo vsaj v kratkem. Ko

bodo vsi ti odpisi dovršeni, bodo hranilnice zopet lahko dihale in se posvetile svojim važnim nalogam in bo mogoče misliti na pocenitev kredita.

Te številke vse kažejo, kako drugačen je postal posel regulativnih hranilnic po vojni. Pred vojno je bilo težišče posla v hipotekah, nadalje v velikem efektivnem portfeju in v občinskih oz. samoupravnih posojilih. Po vojni pa so morali zavodi konstatirati, da so efekti popolnoma brez vrednosti, oz. da bodo morali dolgo časa čakati na ureditev tega vprašanja. Šele zadnje čase se opaža oživljenje efektnega posla, ko so začele hranilnice kupovati večje množine domačih papirjev, posebno 7% investicijskega posojila, zadnje leto pa tudi naša dolarska posojila. Težišče poslovanja je danes v tekočih računih, nadalje so velike naložbe in hipotekarna posojila.

Gibanje hranilnih vlog v l. 1930

Regulativne hranilnice že dalje časa ne objavljajo več podatkov o gibanju svojih vlog v posameznih četrtletjih, kakor je to vpeljal bivši finančni delegat dr. Šavnik. Kasneje pa je iz gospodarsko-političnih razlogov objava izostala, čeprav je nudila lep pogled v naše gospodarske razmere. Samo želeli bi bilo, da začno objavljati svoje vloge tudi banke in večje posojilnice vsaj v mestih, najbolj pa bi bilo, da bi se objavljali podatki važnih zavodov mesečno, kakor to sedaj že dela Združenje vojvodinskih bank. Društvo bančnih zavodov bi lahko prevzelo to iniciativo in sestavo te statistike.

V letu 1929 in 1930 so se razvijale hranilne vloge kakor sledi:

	1929		1930
konec leta 1928		konec leta 1929	
s kapitalizovanimi obrestmi	860·6	s kapitalizovanimi obrestmi	1.025·0
1. četrtletje	889·7	1. četrtletje	1.043·6
2. "	899·8	2. "	1.078·2
3. "	943·0	3. "	1.098·1
4. "	963·1		

To je celotna slika. Popolnoma drugačno sliko pa dobimo, ako izločimo iz te statistike vloge pri banovinskih denarnih zavodih, ki delajo pod drugimi pogoji kakor ostale regulativne hranilnice, da se tako izrazimo.

Na koncu leta oz. četrtletja so znašale vloge pri regulativnih hranilnicah (v milij. Din) in v banovinskih denarnih zavodih:

	banovinski	ostale regulativne hranilnice
1927	72·9	655·4
1928	107·6	753·0
1929	144·3	880·7
1930 30. septembra	198·0	900·1

Iz teh podatkov je razvidno, da so vloge pri obeh skupinah do l. 1930 skoro enakomerno naraščale, v l. 1930 pa so vloge pri banovinskih denarnih zavodih zelo narasle, dočim je bil pri ostalih regulativnih hranilnicah prirastek malenkosten. Samo v 2. četrtletju je znašal prirastek pri banovinskih denarnih zavodih 29 milij. Din, dočim so vse druge reg. hranilnice izkazale le približno 5 milij. Din prirastka. Podobno je bilo v 3. četrtletju, ko so zabeležile banovin-

ske hranilnice 14 milijonov Din prirastka, vse druge regulativne hranilnice pa le približno 5 milijonov. To veliko povečanje vlog pri banovinskih denarnih zavodih je pripisovati posebnim razlogom, med katerimi je tudi dejstvo, da je uspelo eni hranilnici dobiti večjo vlogo (10 mil. Din).

Dejstvo, da so vloge le malenkostno narasle, kaže na občutno gospodarsko krizo v naših krajih. Kakor tožijo zadruge, da je dotok vlog letos v jeseni izostal, nasprotno pa so se povečali krediti, tako tudi regulativne hranilnice opažajo, da je dotok novih vlog izostal ter da se odteka tudi stare vloge. Kmetijska kriza se pozna vsepovsod, kajti kmet ne more prodajati svojih pridelkov, če jih pa proda, jih proda po izredno nizkih cenah, ki ne dovoljujejo nikake rentabilnosti kmetijskega gospodarstva. Tako tudi regulativne hranilnice čutijo, čeprav so večinoma mestni in trški zavodi, težo kmetijske krize in v zvezi s tem slabi položaj vsega našega gospodarstva.

Podrobna analiza gibanja hranilnih vlog v letu 1930 kaže nadalje tudi tole: V l. 1929, so narasle vloge pri skoro vseh hranilnicah, izjemo sta tvorili le dve iz specialnih razlogov (sanacija itd.) V 1. četrletju 1930 so narasle vloge pri 22 hranilnicah, pri 7 pa so padle, v 3. četrletju so narasle vloge pri 16 hranilnicah, padle pa pri 13, v 3. četrletju pa so narasle vloge pri 21 hranilnicah, padle pa pri 8, torej se je položaj nekoliko izboljšal, kar pa je pripisovati večinoma sezijijskim razlogom. V primeri s koncem leta 1929 so bile na koncu 3. četrletja vloge pri 24 hranilnicah višje, pri 5 pa manjše. Vprašanje pa je, če bo razvoj tako ugoden tudi v sedanji pozni jeseni in pozimi, torej v 4. četrletju leta 1930.

Ivan Mohorič

Stanje in potrebe poštnege, telegrafskega in telefonskega prometa

(Konec)

Kraji južno Kolpe, Save in Dunava so danes glede telefonskega prometa z inozemstvom v zelo težkem položaju, ker je jako omejeno število central kakor tudi zvez, za katere je dano odobrenje mednarodnega prometa. Tako n. pr. ima po telefonskem imeniku iz leta 1929 v vsi Bosni samo Sarajevo telefonsko zvezo z Dunajem, Trstom, Reko, Budimpešto in štrbskim Plesom (pod Tatro). Vsi ostali bosanski kraji sploh nimajo inozemskih telefonskih zvez. Toda področje sarajevske poštne direkcije ima gospodarsko in turistično vrlo važnih krajev z velikim izvozom in prometom tujcev, n. pr. Bijelina, Banja Luka, Bosanski Brod, Dubrovnik, Metković, Mostar, Kotor, Travnik, Tuzla, Cetinje, Foča, Užice in Podgorica, izmed katerih bi znaten del brezpogojno potreboval po več zvez za mednarodni promet.

V Srbiji važna izvozna središča, kakor Mladenovac, Negotin, Knjaževac, Jagodina itd. sploh še nimajo telefonskega prometa z inozemstvom, a na področju skoplanske direkcije ni doslej niti ena centrala uvrščena v mednarodni promet.

Dalmacija potrebuje iz Splita in Dubrovnika zvezo po telefonskem kablu z Italijo. Število obstoječih zvez še ni nikakor zadovoljivo. Zbornice prejemajo iz krogov interesentov neprestane predloge za otvorjenje novih telefonskih zvez z inozemstvom. Tako n. pr. zahtevajo izvozniki sadja, sliv, jaje in živine, naj se glavnim odprenim postajam omogoči telefonski promet z velikimi konsumnimi središči v inozemstvu. Hmeljarji zahtevajo, naj se osnuje telefonska zveza z Nürnbergom in Žatcem, ki sta svetovni tržišči za hmelj. Za izvoz lesa se zahteva razširjenje telefonskih zvez z vsemi mesti severne in srednje Italije itd.

Vsi ti predlogi so bili poslani bivšemu ministrstvu pošte in telegrafa, ki nam je odgovorilo meseca septembra lani, da se zaradi velike preobremenjenosti telefonskih prog v mednarodnem prometu do postavljenja novih telefonskih kablov ne morejo odobriti nikake nove telefonske zveze z inozemstvom. Ministrstvo je s kasnejšo rešitvijo štev. 49.726 še pripomnilo, da bo po izvršenem postavljenju kablov otvorilo zveze z inozemstvom ne samo po posameznih krajih, nego tudi po celih oblastih.

Od tega časa je minilo skoraj vse leto, ali našim nujnim predlogom se ni ugodilo ter je vprašanje kablov, kakor se zdi dospelo na mrtvo točko. Tako stanje je za trgovsko poslovanje z inozemstvom jako neugodno. Sicer pa trditev bivšega ministrstva pošte in telegrafa ne drži, kajti preobremenjene niso vse proge, nego le nekatere, zlasti one preko Vojvodine.

Ali vzlic odredbi ministrstva pošte smo kasneje videli, da so vendar odprte nove zveze z inozemstvom očitno na zahtevo zunanjih poštних uprav, dočim se iniciativni predlogi tukajšnjih krogov niso prav nič uvaževali. Med zvezami opažamo izredno veliko število inozemskih kopališč in zdravilišč, ki imajo le sezonski značaj in prihajajo v obzir samo za poedinca, namesto da bi se otvoril rentabilen promet z gospodarskimi središči.

Pri mednarodnem telefonskem prometu je velike važnosti, da so proge čim bolj izolirane, da se pogovori dobro slišijo in opravljajo brez motenj ter da se doba čakanja na zvezo skrajša do minimuma. Kakor nam poročajo, se pogovori s Češkoslovaško in Nemčijo ne slišijo dobro in postaja zato praktična vrednost takih zvez zelo problematska. Vsem takim neprilikam, ki so pri zračnih linijah neizogibne, je možno odpomoči trajno edino s tem, da se ustvarijo telefonske kabelske mreže, ki omogočajo nemoteno govorjenje na velike razdalje.

Zato so vse zapadne evropske države začele polagati podzemске telefonske kable s 100—200 pari žic, torej toliko, kolikor bi se jih po zračnih vodih nikakor ne moglo napeti.

Tudi pri nas so bili že l. 1926 napravljeni načrti za polaganje podzemskih telefonskih kablov, s katerimi bi naša država z ene strani preko Budimpešte, z druge pa preko Dunaja prišla v telefonsko zvezo s telefonskimi kabli zapadno-evropskih držav. Po tem načrtu bi se položil en kabel od Beograda preko Rume—Novega Sada do Segedina, drug kabel pa od Rume do Zagreba. odtod na Maribor in dalje do avstrijske meje. V program dela je bilo tudi vzeto, da se z najbližnje točke med Zagrebom in Mariborom napravi odcep

na Ljubljano za potrebe mesta Ljubljane oziroma za kasnejše nadaljevanje zveze z Italijo.

Druga etapa polaganja telefonskih kablov bi se izvedla iz Beograda na Niš z zvezami na Sofijo z ene, a na Solun in Atene z druge strani.

Sosedne države, preko katerih se tudi zdaj razvija naš telefonski promet z zapadnim inozemstvom in s katerimi državami smo sklenili telefonske kabselske zveze, so že zgradile in postavile v promet telefonske kable in sicer Madjarska od Budimpešte do Madjarovara s 162 pari žic, od Madjarovara do Bratislave pa z 98 pari. Avstrija je položila telefonski kabel s 104 pari od Dunaja do madjarske meje, a od Dunaja do Pasava z 98 pari.

Češkoslovaška je položila kable od Prage do Bratislave in je tako dobila direktno telefonsko zvezo z Budimpešto in Dunajem, dočim je telefonsko zvezo z Nemčijo izvršila s položitvijo kablov od Prage do državne meje v smeri Draždan.

Po projektu položitve telefonskih kablov v naši državi bi znašala dolžina kabla Beograd—Segedin 220 km s 104 pari žic do Rume, od katerih bi 64 parov vodilo proti Novemu Sadu, a 40 proti Zagrebu. V Rumi bi se priključilo še 24 parov žic za promet dela Vojvodine s Hrvatsko, Bosno, Dalmacijo in Slovenijo, tako da bi imel kabel Ruma—Zagreb 64 parov žic. Dolžina kabla od Rume do Zagreba bi znašala 423 km.

Dolžina kabla od Zagreba preko Sevnice in Maribora do avstrijske meje bi znašala 185 km s 94 pari žic, dočim bi daljšava od Sevnice do Ljubljane s podaljškom do Postojne znašala 125 km.

Troški položitve telefonskih kablov po navedenih zvezah so bili predvideni takole:

Beograd—Segedin 220 km	80 milj. Din
Ruma—Zagreb 423 km	150 milj. Din
Zagreb—Maribor 185 km	60 milj. Din
Sevnica—Postojna 125 km	45 milj. Din
Beograd—Niš 235 km	85 milj. Din

Po tem projektu bi predvidene kabselske zveze izvedle v etapah inozemske tvornice kablov v obliki dolgoročnega posojila, a država bi iz dohodkov kablov amortizirala v desetih ali več letih celokupno investicijo ter po tej dobi postala posestnica vse naprave.

Pripominjamo, da sta se madjarska in avstrijska poštna uprava zavezali, da zgradita kable s svoje strani do naše meje ter da nam preko svojega ozemlja odstopita zahtevano število telefonskih zvez s trgovskimi središči zapadne Evrope. Predaleč bi prišli, ako bi hoteli v tem referatu naštevati te zveze posamič. Eno pa se mora naglasiti že tu: da bi se po kalkulaciji obstoječega telefonskega prometa in po pričakovanih dohodkih od njega, ko dobi direktne mednarodne zveze, te telefonske naprave popolnoma amortizirale iz lastnih dohodkov v 15 letih.

Iz komunikeja ministrstva pošte z dne 21. februarja 1929 je očitno, da je ministrstvo za dobavo telefonskih kablov prve etape izvršilo že dve licitaciji, pri katerih so sodelovale največje svetovne tvornice kablov. Obe licitaciji pa sta ostali brez pozitivnega rezultata,

ker so se v zvezi s tema licitacijama pojavile razne težkoče. Da se vendar ugodi potrebam našega telefonskega prometa in tudi obvezam, ki jih je v tem pravcu prevzela naša država, se je ministrstvo odločilo, da razpiše še tretjo licitacijo, toda z zmanjšanim programom del.

Po tem zmanjšanem programu bi se za sedaj položil samo kabel Beograd—Novi Sad—Segedin za zveze preko Budimpešte, dočim naj bi kabelski zvezi Zagreb—Maribor—Dunaj ter Ruma—Zagreb iz programa odpadli.

Toda zdi se, da je nastopila tudi glede tega skrajšanega programa izprememba v toliko, da se je (po novinskih vesteh) pokazalo v odločilnih krogih nagnjenje, da se vzame v resen pretres ponudba švedskega trusta užigalic za zakup celokupne telefonske državne mreže na 15—20 let z obvezo od strani trusta, da izgradi kabelsko telefonsko mrežo Beograd—madžarska meja. Zanesljivih informacij o stanju tega vprašanja nimamo. Ugotoviti smo mogli le toliko, da je vprašanje dospelo na mrtvo točko.

Izgublja se dragoceni čas, zato si usojam predlagati kongresu, naj sklene, da se vzemi ves prvotni načrt z odcepom do Ljubljane nujno iznovega v pretres ter naj se stori vse, da se zaključi nabava in položitev telefonskih kablov. Preti nam namreč nevarnost, da se mednarodni tranzitni promet, ako se naši krogi ne odločijo za izgraditev kablovske mreže, poišče ovinek čez Romunijo in Bolgarsko v Orijent, kar bi lahko imelo za nas jako usodne posledice.

Za razvoj telefonskega prometa je silne važnosti tarifska politika odrejanja telefonskih pristojbin. Takse za tuzemski promet odreja po uredbi o organizaciji poštne uprave poklicni minister, dočim se takse za telefonske pogovore v mednarodnem prometu določajo vedno sporazumno z dotičnimi državami, s katerimi se promet odvarja. Telefonske pristojbine, ki veljajo danes, so predmet stalnih tožb gospodarskih krogov, da so previsoke in da nepovoljno vplivajo na razvoj telefonskega prometa. Pri telefonskih pristojbinah so trije momenti najvažnejši in sicer:

1. Razdelitev naročnikov v razrede in kategorije ter določanje naročniških taks za abonentske stanice,
2. razdelitev telefonskih central po veličini mreže in številu naročnikov v skupine ter odmerjanje pristojbin za poedine skupine,
3. razdelitev medmestne telefonske mreže na cone in odmerjanje pristojbin za mednarodni promet.

Sedanja naredba o telefonskih pristojbinah datira od meseca novembra 1926 in deli vse naročnike na 6 skupin. Naročnina v najvišji skupini znaša na leto 3800 Din, dočim znaša v poslednjem razredu iste skupine samo 400 Din, torej 10⁵% one v najvišji kategoriji. Ob tako veliki razliki je zelo važno, v katero kategorijo spada posamezno gospodarsko podjetje. V Italiji, kjer imajo sličen sistem razdelitve naročnikov v kategorije, je ta razlika mnogo manjša, ker znaša naročnina v najvišji skupini A 780 lir, a v najnižji 325 lir, torej 40% maksimalne pristojbine.

V Nemčiji so telefonski naročniki razdeljeni na čisto drugačen način, ki je mnogo pravičnejši, namreč pristojbina se za telefonsko stanico določa po intenziviteti izkoriščanja telefonskih naprav.

Sedanja razdelitev naročnikov v skupine pri nas ne kaže nika-kega pravega sistema oziroma objektivnega kriterija ter dela vtisk čiste slučajnosti. Tako n. pr. spadajo male menjalnice v isto kate-gorijo kakor največji denarni zavodi, rudniki in industrijska pod-jetja. Med hoteli, kavarnami in restavranti prvega in drugega reda se dela razlika 1000 Din v letni naročnini, dasi je znano, da promet po hotelih drugega reda nikakor ni za toliko manjši, da bi bila opravičena tolika razlika v naročnini.

Med trgovinami na veliko in trgovskimi skladišči znaša razlika v letni naročnini celo 2000 Din. Advokatske pisarne imajo prea-pisano letno naročnino 1200 Din, dočim mora plačati mal specerist ali kramar na leto 2300 Din. Odredba ministra pošť je tudi glede obrtnih delavnic jako nejasna in neprecizirana ter lahko izzivlja spore in konflikte. Tako n. pr. spadajo delavnice z do 40 delavci v tretji razred z naročnino 1800 Din letno. Semkaj spadajo torej tudi delavnice z dvema, tremi ali štirimi delavci. Toda v četrto skupino z naročnino 1200 Din spadajo mlini, žage in «druga manjša pod-jetja» in končno spadajo mali obrtniki (rokodelci) v 5. skupino s 720 Din naročnine. Kako naj bo zdaj referent v praksi pravičen in objektivn, da ščiti interese stranke in poštnega erarja? Mali trgov-čič plača za telefon 2800 Din na leto, dočim plačuje največja nabav-ljalna zadruha, ki mu konkurira, samo 720 Din. Mlini brez podrobne označbe so v prvem in četrtem razredu. Že ti primeri dovoljno ka-žejo, da je potrebna nujna in temeljna revizija te naredbe.

Lokalne mestne telefonske mreže in centrale so razdeljene v tri skupine. V prvo skupino spadajo centrale z nad 400 naročniki, v drugo od 50—400, a v tretjo centrale pod 50 naročniki. S tako raz-delitvijo central niso gospodarski krogi nikakor zadovoljni, nego zahtevajo, da se določi več skupin, kakor n. pr. v češkoslovaški, kjer imajo sedem skupin ter se bolje diferencira razlika v naročnini za poedine grupe.

Ta zahteva je utemeljena, in smatramo, da bi bilo potrebno, da se bolje diferencira mestna mreža na ta način, da se uvede prva skupina za centrale do 20 naročnikov, druga od 21—50, tretja od 51—200, četrta od 201—500, peta od 501—1000 in šesta nad 1000 naročnikov. Za male centrale v provinci, ki od lokalnega prometa zaradi majhnega števila naročnikov itak nimajo skoraj nikakih koristi, naj bi se znižala letna naročnina na tretjino naročnine v najmočnejši skupini.

Omenili smo že, da je najhujša zapreka razvoju telefonskega prometa plačevanje visokih taks za instalacijo. V nekaterih tujih državah pa posebne takse za instalacijo sploh ne poznajo! A pri nas se morajo plačevati — poleg instalacijske takse 1200—1600 Din — tudi stroški, ki bi jih normalno morala nositi poštna uprava. To po-stopanje izzivlja mnoge upravičene obsodbe in je tu potrebna brez-pogojna izprememba. Ako bi se v proračunu poštnega resorja pred-videlo vsako leto najmanje deset milijonov dinarjev za gradnjo novih telefonskih stanic, bi se moglo s tem kreditom izgraditi 5000—10.000 abonentskih stanic, ki bi brez znatnejšega povečanja režije dona-šale državi letno 6—12 milijonov dinarjev novih dohodkov. Število telefonskih naročnikov bi se v toku desetih let gotovo početvorilo, a

s tem bi se sorazmerno povečali čisti dohodki telefonskega prometa. V današnji situaciji je telefonska naročnina v letu 1927 stala na isti stopnji 35 milijonov dinarjev kakor v letu 1924.

Velike važnosti za gospodarski promet je tarifa za mednarodne pogovore. V tem pogledu je naša država zdaj razdeljena na 6 con in znašajo pristojbine za triminutni razgovor v

1. con	do 25 km zračne oddaljenosti . . .	5 Din
2. con	do 50 km zračne oddaljenosti . . .	10 Din
3. con	do 100 km zračne oddaljenosti . . .	15 Din
4. con	do 200 km zračne oddaljenosti . . .	20 Din
5. con	do 400 km zračne oddaljenosti . . .	25 Din
6. con	preko 400 km zračne oddaljenosti . . .	30 Din

Ako primerjamo te pristojbine z onimi v Českoslovaški, Italiji in Avstriji, moramo konstatirati, da ugovori proti našim previsokim taksam niso neosnovani. Ako bi mi imeli dovolj direktnih zvez za medmestne govore, da bi se mogla naglo dobiti zveza in bi se pogovori dobro čuli, da bi bile te takse upravičene in umestne. Ali v današnjem stanju se občutijo res visoke.

Razen tega naša država ne dela nobene razlike med pristojbinami za čase močne frekvence in slabšega prometa ter zahteva od gospodarskih krogov isto takso za pogovore, ako se vrše zvečer, ponoči ali podnevi v dobi borznih ur. Tudi to ne more ostati brez reforme. Današnje takse morajo veljati za čas od 7. zjutraj do 18. zvečer, a potem bi se moralo za promet ponoči določiti primerno znižanje. Na ta način bo poštna uprava oživila promet v urah manjše frekvence in dobivala gotove dohodke, ki jih danes nima.

Zelo važen je tudi način računanja pogovorov, ki trajajo preko edinice treh minut. Tuje države za take govore računajo za vsako nadaljno minuto po tretjino govorne pristojbine, pri nas pa se mora plačati za prekoračenje govorne edinice polna taksa za triminutni govor.

Za manjše telefonske centrale v provinci, kakor tudi za bližnji promet v okolici večjih mest je bilo posebne važnosti pavšaliranje telefonskih govorov na oddaljenosti pod 25 km. Vsak naročnik je mogel za pristojbino 150 Din mesečno dobiti pravico pavšalnih govorov, ki jim število in trajanje ni bilo omejeno.

Na ta način so mogla podjetja v provinci vsaj deloma priti na račun za visoke pristojbine, ki jih morajo plačevati za telefonsko naročnino. Ministrstvo pošte pa je lani 1. aprila ukinilo pavšaliranje govorov v bližnjem prometu. Pravi razlogi te škodljive odredbe nam niso znani. Na predstavko ljubljanske zbornice je ministrstvo pošte odgovorilo z rešitvijo z dne 11. aprila 1928, br. 12.871, da našemu «predlogu za obnovo pavšaliranja ne more ugoditi, ker se se telefonske proge preveč močno izkoriščale in preobremenjale» tako, da drugi prijavljeni govori na večje oddaljenosti niso bili možni na škodo državne blagajne. S tem stališčem ne moremo soglašati.

Predlagam, da se ponovno uvede pavšaliranje govorov na oddaljenost do 25 km, ker bo to jako koristno za gospodarski promet, a poštna uprava ima vedno dovolj sredstev na razpolago, da lahko prekomerno izkoriščanje pavšala onemogoči in zlorabe zabrani.

Menimo, da ako so poedinci resnično prekomerno izkoriščali pavšaliranje govorov, to nikakor ne sme biti razlog, da se zato pavšaliranje enostavno ukine za vse. Poštna uprava lahko omeji normalno dopustno število razgovorov, kakor tudi trajanje pavšaliranih govorov na tri minute in daje lahko prednost govorom, ki jih prijavljajo stranke in niso pavšalirani. V podrobno oceno ostalih telefonskih pristojbin se v okvirju tega referata žal ne morem spuščati.

Nadejam se, da se mi je posrečilo kongresu podati sliko današnjega stanja in potreb poštnega, telegrafskega in telefonskega prometa vsaj v najglavnejših obrisih, in srečen bom, ako moje poročilo pomore, da se izpremeni politika eksploatacije te važne institucije v smislu izraženih želja in naznačenih pravcev.

Ob dvajsetpetletnici društvenega delovanja g. Konrada Elsbacherja

Slovenska trgovina je pri nas pravzaprav po svojem pomenu mlada, brez tradicije. Ugledni naši trgovci so večinoma pričeli svoje posle v skromnih razmerah, s trdim delom in veliko borbo, da so se uveljavili in napredovali, pa jim je zato potem navadno tudi manjkalo tako časa, kakor tudi zmisla in usposobljenosti za javno in obče-koristno delovanje. V onih primerih pa, kjer je lahko že sin prevzel za očetom lepo in upeljano trgovino, opazamo na žalost le pre-pogosto namesto povečanega zanimanja in znanja za lastno, kakor tudi obče-koristno delovanje, le še skromno voljo obdržati in ohraniti dedščino. Povsem drugačen mož, redka izjema v tem oziru, je gotovo ugledni in čislani veletrgovec v Laškem g. Konrad Elsbacher.

Pred štiridesetimi leti je vstopil g. Elsbacher v trgovino svo-gega očeta, ki jo je ta ustanovil l. 1864. Imel je dvajset let in je bil skrbno vzgojen in temeljito strokovno izšolan. Elsbacherjeva trgo-vina z mešanim blagom je imela tedaj še tri podružnice v Zidanem mostu, Rajhenburgu in v Šmarjeti pri Rimskih Toplicah. Leta 1896 mu je podelil oče Andrej prokuro in ko se je g. Konrad poročil leta 1903 z Aneto, hčerko uglednega bivšega lastnika pivovaren v Laškem in žalcu g. Simona Kukca, ga je vzel oče za družabnika. Po očetovi smrti pa vodi g. Elsbacher od l. 1905 trgovino sam. Med vojno gosp. Elsbacher kot rezervni oficir ni bil v vojaški službi, nego je skoro dnevno uradoval kot revizor glavne aprovizacije pri Okrajnem gla-varstvu v Celju, poleg tega pa je bil mnogo zaposlen kot komisijonar vojno-žitnega zavoda v Gradcu za prevzem žita v laškem sodnem okraju. Poleg svoje trgovine, pri kateri je sčasoma opustil podruž-nice, je ustanovil l. 1919 skupno z drugimi veletrgovci veletrgovino s kolonijalnim blagom, sladkorjem in mineralnim oljem: Zvezo slo-venskih trgovcev pri podružnici Ljubljanske kreditne banke v Celju in istega leta še drugo veletrgovino: Združene veletrgovine Anton Kolenc, Cvenkel, Elsbacher in Ravnikar v Celju ter je pri teh pod-jetjih aktivno sodeloval kot družabnik. Od leta 1920 je tudi dru-žabnik tvrdke «Sladkor d. z o. z.» v Ljubljani. Ker pa je medtem

postalo njegovo, kakor tudi njegovih družabnikov trgovsko udejstvo-
vanje preobširno in je bilo zvezano z obilnim trudom in zamudo
časa, sta imenovani dve veletrgovini konec l. 1922 prostovoljno likvi-
dirali, kar je omogočilo družabnikom, da so se s tem večjo pažnjo
posvetili lastnim trgovinam na svojih stalnih sedežih. Zanimivo pa
je, da je minilo letos 1. novembra 25 let, kar je velikoprodajalec
tobačnih izdelkov, njegova tvrdka pa bo v l. 1932 imela petdeset-
letnico, kar neprekinjeno vrši velikoprodajo monopolnih predmetov.
V državi je baje to edini redki primer, z ozirom na dejstvo, da se
v naši državi velikoprodaja razpiše vsaki dve leti potom licitacije.
Poleg tega je g. Elsbacher član predstojništva podružnice Ljubljans-
ke kreditne banke v Celju, svoječasno pa je bil tudi predsednik in
upravni svetnik Delniških pivovaren v Laškem in Žalcu, dokler pod-
jetje ni bilo prodano pivovarni «Union».

S temi gospodarskimi posli je imel in ima g. Elsbacher obilo
dela in bi pravzaprav po občih nazorih lahko svoj prosti čas mirno
užival zase. Toda temu ni tako, kajti on je cel in idealen mož, pa je
zato posvetil svoj prosti čas požrtvovalno stanovskim združenjem
in drugemu društvenemu delovanju ter javnim poslom. Po prevratu
je bil gerent občine Laško in je sedaj mestni podžupan že od prvih
občinskih volitev. Dolgo let je že predsednik Olepševalnega in tujsko-
prometnega društva v Laškem, sodnik lajik pri trgovskem sodišču
v Celju, več let pa je bil član davčne komisije, kakor tudi šolskega
odbora Obrtne in trgovske nadaljevalne šole v Laškem.

Letos pa je minilo 10. decembra 25 let, kar neprekinjeno deluje
v trgovski strokovni organizaciji kot podnačelnik in načelnik ter
hkrati tudi kot tajnik in blagajnik. Dela torej dovolj! Trgovska
zadruga v Laškem, kateri je načeloval njegov oče Andrej od leta
1886 do svoje smrti leta 1905, ga je že leta 1905 izvolila za pod-
načelnika in leta 1912 za načelnika ter načeluje tudi po preosnovi
od leta 1925 Trgovskemu gremiju za srez Laško v Laškem. Bil je
od leta 1921 svetnik Zbornice za trgovino, obrt in industrijo in tudi
leta 1926 je bil ponovno izvoljen v zbornico, pa je potem v tistih
nevšečnih časih trgovski minister volitve iz političnih razlogov
razveljavil.

G. Elsbacher je tudi pri Zvezi trgovskih gremijev za Slovenijo
eden najodličnejših in neumornih članov predsedstva že od početka
in mu je občni zbor letošnje leto izrekel posebno zahvalo za njegovo
požrtvovalno delo ter ga izvolil za podpredsednika zveze.

Ceneč zasluge tega vzgledno delovnega in požrtvovalnega moža,
ga je Nj. Veličanstvo kralj Aleksander I. odlikoval z redom sv. Save
IV. stopnje.

Čil in zdrav je praznoval letos g. Konrad Elsbacher svojo šest-
desetletnico in dvajsetletnico društvenega dela. Njegovo živlensko
delo nam bodi vzor in posnemanja vredno delovanje, ki naj kaže
tudi ostalim pot, kako je treba poleg lastnega posla nesebično in
idealno služiti javnosti in svojemu bližnjemu. Mi mu pri tej priliki
najprisrčneje čestitamo in mu želimo še obilo vedrih in zdravih
dni. Naj ga Bog ohrani še dolgo čilega in svežega med nami!

A. P.

Kratek pregled zgodovine reklame

Reklama ima znamenito in v svojih izsledkih sila mikavno zgodovino. Kaže nam, da je bilo raznašanje in hvaljenje blaga nekdanj ravno tako običajno, kot dandanes. Raziskovanja so odkrila prve sledove reklame v Asiriji in Babilonu, v stari Heladi in Rimu, kakor tudi v severni in južni Ameriki. Nastanek reklame moremo izslediti v prvih stoletjih starega veka, ko se je človek iz kmetovalca in živinorejca, ki je sam prideloval, a tudi sam trošil, preobrazil v trgovca, ki kupčuje in zamenjava. Zgodovina človeštva je torej obenem tudi zgodovina reklame. Njena izrazna sredstva so bila v onih davno minulih časih seveda zelo priprosta. Wampum-pas severoameriških Indijancev, čigar vezenje kaže danes ne več razumljivo hvaljenje blaga, je na primer gotovo najstarejši trgovski list. Kralj Takioto v severoameriški državi Utah je dal agitirati zase po nešteti glasnikih in obenem sramotiti nasprotnega kralja Utioko. Sploh naletimo v zgodovini reklame često na predhodnike današnje volilne propagande. Tako so pri izkopavanjih v Pompejih in Herkulanu odkrili tudi volilne pozive, ker je Vezuv uničil te dve kopaljšči tik pred občinskimi volitvami. Toda tudi kopališčna reklama je bila v najstarejših dobah znana. Neki potopis, ohranjen iz leta 4000 pr. K., je poročal o vročih vrelih Kalifornije, katerih obisk je bil priporočen praprebivalcem Mehike. Na Kitajskem so poznali že l. 3000 pr. Kr. pergament ter pisavo in so razni cesarji po tisočeri pisarjih ponujali izdelke svojih posestev. Tudi z lepaki, ki so bili poslikani z velikimi slikami in pozornost vzbujajočimi črkami, so vabili k nakupu. Ti lepaki so bili nabiti na posebej za to postavljenih deskah, ki jih moramo tedaj smatrati za predhodnike današnjih, šele v 19. stoletju zgrajenih, stebrov (ploskev) za lepake. Perzija in Indija, posebno pa Egipčani, so izkoristili izkušnje Kitajcev, izpopolnili reklamo in izvedli na neki slavnosti trgovcev 600 let pr. Kr. prvi reklamni sprevod. Na tem, potemtakem prvem, zgodovinsko potrjenem sejmu, je bila prirejena razstava trgovskih predmetov in za vsako stojnico so bile postavljene reklamne deske. 50 let kasneje se je že vršila leta 550 pr. Kr. pod Kambysesom gonja proti tujemu blagu z govori, slikami in pismi.

V Rimu, čigar trgovina se je v času Kr. rojstva zelo razširila, so se pojavili mnogi novi načini reklame. Tekači s plamenicami so tekali v belih plaščih, na katerih je bilo naslikano hvaljeno blago. Uporabljali so že svetlobno reklamo, ki so jo tvorile baklje in plamenice v podobi napisov. Toda poznali so tudi že umazano konkurenco. Proti umazani reklami, odnosno konkurenci, so vklesavali paragrafe v kamenite plošče.

Propad rimskega cesarstva je razširil trgovine preko Alp v severne dežele. Kmalu so se začeli podajati tja trgovci s svojimi težko natovorjenimi vozovi in so prodajali ali zamenjavali na jugu nabrano blago. Pred njimi so hodili hlapci s kraguljčki, heroldi z zastavami, bobni in trobentami in vodili s seboj eksotične živali, da bi s takimi atrakcijami privabljali kmete in meščane na trg,

kjer naj bi naravnost z voz prodali blago. Kakor trgovci in knjigo-tržci, so se posluževali v onih časih tudi mazači in glumači fantastične in ravnotako slikovite kakor bučne reklame.

Nevarnost deželnih cest je privedla polagoma do naselitve trgovcev v mestih. Ni trajalo dolgo, ko so nad hišnimi vhodi viseli najrazličnejši znaki obrti kakor klobuk, rokavica ali čevelj itd. Izložbeno okno je bilo tedaj nepoznano; izdelovanje in prodaja blaga se je vršila v odprtih prodajnih obokih, ker mala med svinec vdela stekla v stanovanjskih prostorih niso dopuščala, da bi se blago izložilo na ogled. Ni dolgo trajalo in razvoju trgovskih lokalov in izložb je bila odprta pot.

Izum tiska v 15. stoletju je pospešil reklamno udejstvovanje, kar so izkoristili posebno knjigotržci, čudodelni zdravniki in loterijski podjetniki, kakor tudi prireditelji cirkuških in gledaliških predstav. V 16. in 17. stoletju se je ustanovila razmeroma močna reklama gostiln, medtem ko je nastalo trgovsko pridobivanje v glavnem v 19. stoletju. Prvi, ki je v začetku 20. stoletja uporabljal reklamo v največjem obsegu in na vse možne načine, je bil ameriški cirkuški ravnatelj Barnum. Po njem uporabljene reklamne metode so kmalu dale pobudo za posnemanje. Ob koncu stoletja je nastopil nov ogromen gospodarski razvoj, ki je tudi privedel do jačjega konkurenčnega boja v vseh gospodarskih panogah. Naraščajoče tekmovanje na tržiščih je pospešilo uveljavljenje reklame kot enega najvažnejših faktorjev novodobnega pridobitnega življenja. Ako imamo torej danes reklamo v najrazličnejših načinih in oblikah, predstavlja to stanje samo ob sebi umljivo, le razvojno stopnjo moderne reklame ter njenega udejstvovanja, nikakor pa še ne zaključne.

Naše gospodarstvo v decembru 1930

Pred nekaj dnevi je bilo objavljeno poročilo odseka za proučevanje gospodarstva pri Narodni banki za mesece julij, avgust in september. Poročilo ugotavlja, da je bil položaj našega gospodarstva v tej dobi nepovoljen, in sicer v glavnem radi zunanjih vplivov. Dočim poročilo kaže dovoljen dotok državnih dohodkov, in pravi, da dohodki posameznikov niso padli navzlic znižanju cen, da je železniški promet ostal približno na lanski višini in da je število konkurzov padlo za 42·2%, kažejo vendar vsi podatki o gospodarskih odnošajih z inozemstvom nasprotno sliko. Zunanja trgovina je padla v celem za 19·9%. Pri tem pa je padel izvoz bolj (za 30·1%) kakor uvoz (za 7·6%). Pod pritiskom tuje konkurence je bilo nekaj panog naše industrije primoranih, da svojo delavnost zmanjšajo. Posebno ostro se opaža restrinckija v produkciji premoga. »V splošnem kaže, da je razvoj gospodarskega položaja v bodoče negotov. Vendar moramo računati, da bodo razmere, ki prevladujejo v svetovnem gospodarstvu, povečale in razširile svoj vpliv, tako da moremo reči, da bo nadaljnji razvoj jugoslovanskega gospodarstva v večji meri pod vplivom tendene, ki prihajajo do izraza v svetovnem gospodarstvu. Tako pravi doslovno poročilo naše Narodne banke in to poročilo potrjuje našo karakteristiko stanja gospodarstva v zgoraj omenjenih mesecih.

Prav kratko, pa tem bolj karakteristično sliko stanja nemškega in svetovnega gospodarskega položaja pa objavlja nemški Zavod za proučevanje konjunktura v Berlinu. Poročilo je sestavljeno po stanju konec novembra in posnemamo iz njega, da je sedanje svetovno nazadovanje konjunktura izredno težkega značaja, česar doslej še nismo doživeli. Gospodarstvo skoro vseh držav še vedno nazaduje in nikjer ni videti izrazite nagibnosti k zboljšanju. Brezposelnost je doslej doslej neznane dimenzije in danes je na vsem svetu 15 do 18 milijonov brezposelnih. Industrijska produkcija velikih industrijskih držav je od srede leta

1929 padla za 15% do 20%. (Op. ur. v avtomobilski industriji Severnoameriške unije celo za 40% itd.). Tečaji delnic so v nekaterih državah padli za 40% do 50%. Gospodarska zgodovina preteklega stoletja nam kaže, da je bila težka in dolgotrajna depresija sedemdesetih let preteklega stoletja v marsičem paralelna s sedanjim stanjem gospodarstva. Kakor tedaj, so tudi sedaj vzroki krize v težavnem položaju kmetijstva, v prevelikih investicijah novih industrijskih panog in v pomanjkanju zlata. Sedanjo gospodarsko depresijo pa poostruje omejena možnost ekspanzije v kapitalistično nerazvitih državah in v veliki mera čvrstjša organizacija. V zvezi s tem moramo opozoriti na vedno bolj napredujoče vezanje gospodarstva. Zaradi tega cene na notranjih trgih ne padajo točno po poteku konjunktura. Vsa ta vezanja so navsezadnje sicer prišla iz tendence, izogniti se konjunktturnim gibanjem ali pa jih celo preprečiti. Tako pa ravno ukrepi, s katerimi se hočejo izogniti krizi, postanejo usodni za razvoj gospodarstva. Že preje v prostem gospodarstvu delujoči regulirni aparat ni mogel preprečiti velikih pretresljajev v trgovini in produkciji. V tem večji meri pa sedaj napredujoče stabiliziranje cen in plač ne more preprečiti krize, pač pa povečuje intenzivnost konjunktturnih gibanj tam, kjer so gospodarski elementi še prosti. Zadnje mesece se je nazadovanje konjunktura še nadalje poostrilo in zaloge sirovin so še narastle. Vendar kaže, da so dosegle višek. Nazadovanje cen na svetovnih trgih je postalo nekoliko počasnejše. Danska je edina država na svetu, ki ima še dobro konjunkturo, povsod drugod pa imamo nazadovanje. Prav posebno pa je občutna depresija v prekmorskih sirovinah pridelujočih državah, manj občutna pa v industrijskih državah z izjemo Anglije in Nemčije. Sedanja gospodarska kriza je v prekmorskih državah povzročila padce valut in izzvala politične nemire. V sirovine pridelujočih državah bo le zopetni dvig cen prineselboljšanje. One države pa, ki doslej niso tako občutile krize, bodo vedno bolj trpele, ker se kupna moč prekmorskih držav, ki imajo sirovine, še vedno zmanjšuje. Slika svetovnega gospodarstva torej ni ugodna, ker vlada vsepovsod kriza in depresija. Vsi znaki pa kažejo, da nima pričakovati še tako kmaluboljšanja.

V našem gospodarstvu ne moremo beležiti posebnih izprememb. Položaj v trgovini se je izboljšal, ker je nastopilo nekaj več povpraševanja zaradi praznikov. Tako naša trgovina, kakor industrija polagoma v konkurenčnem boju znižujeta cene. Padanje cen se nadaljuje, ne da bi bilo treba za to prisilnih ukrepov in vladnega pritiska. Kako težak je postal konkurenčni boj, se vidi tudi iz vedno večje reklame. Tudi naša trgovina vedno bolj uvideva, da je treba s smotreno reklamo pritegniti odjemalce, posebno sedaj v časih poslovne stagnacije.

Ta mesec se je vršila tudi seja vlade, na kateri je bil podan obsežen program za odpomoč v sedanji gospodarski krizi. Program zadeva skoro vse panoge gospodarstva in upanje je, da bo izvedba programa pripomogla k omiljenju sedanje gospodarske krize.

Na lesnem trgu, ki je za Slovenijo izredno važen, še ni zabeležiti nikakih znakov izboljšanja in vse pričakuje, da se bo na spomlad kriza v lesni stroki še poostrila. Vendar pa se je trg razmeroma ustalil in ne beleži več znatnih pretresljajev.

V ostalem podajamo najznačilnejše podatke iz najnovejše dobe. Žalibog se mnogo podatkov sedaj ne objavlja več pravočasno, kakor na primer o produkciji premoga. Po podatkih Narodne banke je znašala produkcija premoga v prvih devetih mesecih tekočega leta 3.557.000 ton v primeri s 4.089.000 ton v prvih devetih mesecih lani. Ravno tako je v tej dobi nazadovalo število naloženih vagonov od 1.201.000 lani, na 1.138.000 letos. Iz teh podatkov vidimo, kako sta produkcija in promet nazadovala.

Denarni in efektni trg

Iz izkazov Narodne banke je razvidno, da so se dobroimetja gospodarstva pri banki od našega zadnjega poročila sem znižala. Glavne postavke izkazov Narodne banke so bile te-le (v milijonih dinarjev):

	Obtok bankovcev	Kritje	Obveznosti
31. decembra	5.817·9	3.126·5	1.410·8
31. marca	5.363·0	3.014·6	1.397·8
30. junija	5.229·7	2.429·6	1.247·4
30. septembra	5.535·7	2.213·3	993·0
22. novembra	5.214·3	1.939·8	1.030·5
30. novembra	5.403·7	1.898·5	867·6
8. decembra	5.405·5	1.958·7	866·9

Obtok bankovcev je k ultimu narastel in tudi devizno kritje je po padcu k ultimu v prvi sedmini decembra narastlo. Obveznosti banke pa so se od 22. novembra sem znatno znižale.

Promet Poštne hranilnice je bil v novembru manjši, opažamo pa, da prirastek v primeri z lanskim letom ni tako znaten, kakor je bil v prejšnjih mesecih. Iz tega lahko sklepamo na poslabšanje konjunktura. Vloge na poštno-čerkovnih računih so dosegle rekordno višino in se približujejo skoro milijardi dinarjev. Ravno tako so narastle v novembru tudi hranilne vloge in sicer od 191·7 na 196·1 milijonov dinarjev. Skupno je v prvih 11 mesecih t. l. znašal poštno-čerkovni promet 59 milijard 715·4 milijonov dinarjev v primeri s 54 milijardami 329·6 milijoni dinarjev v istem času lani.

	Promet		Vloge	
	1930	1929	1930	1929
januar	5.089·5	4.529·3	852·2	602·6
februar	4.569·5	3.631·3	845·7	618·2
marec	4.881·5	4.176·5	816·0	538·2
april	5.056·5	4.414·7	808·7	492·2
maj	5.259·5	4.815·4	839·8	651·6
junij	5.223·0	4.760·1	802·1	753·3
julij	5.693·0	5.205·4	875·4	770·9
avgust	5.785·6	5.604·5	847·0	848·5
september	6.021·6	5.593·4	815·2	778·0
oktober	6.210·5	5.879·3	874·7	812·3
november	5.925·7	5.719·7	941·4	874·4

Objavljena bilanca Državne hipotekarne banke za oktober kaže, da so tuja sredstva banke, tako inozemska, kakor domača, bila manjša. To zmanjšanje tujih sredstev, se je pokazalo med aktivami v zmanjšanju likvidnosti, kajti takoj razpoložljiva sredstva banke so nazadovala za skoro 100 milj. Din. Ravno tako tudi posojila banke. Na novo pa je banka podelila državi 50 milj. Din kredita.

Sumarična bilanca banke je izgledala sledeče (v milj. Din na koncu meseca):

	Gotovina in naložbe	Posojila	Sredstva	
			inozem.	domača
december	522·4	2.604·4	1.002·7	2.037·9
marec	600·1	2.707·5	999·1	2.157·1
junij	488·3	2.748·8	991·8	2.117·0
september	216·3	2.911·0	987·1	2.140·3
oktober	108·5	2.848·0	976·9	2.100·6

Tečajji državnih papirjev so se zadnji mesec razmeroma stabilizirali. Vendar bolj prevladuje nagibnost navzdol, kakor navzgor. Da se efektni tečajji ne morejo popraviti v toliki meri, je iskati vzroka v nizkem stanju dolarskih papirjev v zvezi z depresijo na newyorški borzi. Promet v dolarskih papirjih se je zelo skrčil, tako, da prevladuje promet v vojni škodi, ki pa tudi ni tako živahen, kakor prej. Omenjati moramo, da so se s 1. decembrom izpremenili načini notiranja državnih papirjev v Beogradu in tako imamo sedaj v vseh borzah v državi enotno notiranje. Zagrebška borza je notirala, kakor sledi:

	7% inv. pos.	vojna škoda	8% Bler. pos.	7% Bler. pos.
31. januarja	82·75 83·75	440— 441—	89— 91—	79— 80—
31. marca	86— denar	414·50 415—	97·50 98—	86— 86·50
30. junija	87·50 87 ⁵ / ₈	434— 435—	97— 97·50	85·75 86—
30. septembra	87·75 88·25	435— 435·50	95·50 denar	83·25 84·25
31. oktobra	87— blago	428— 429·50	91— 92·50	81— 82·50
30. novembra	85·50 87—	424— 424·50	90·50 91·50	81— 81·25
18. decembra	85·50— 87—	426·25 426·75	91— 92—	78·25 79—

Devizni promet je bil v novembru na ljubljanski borzi znatno manjši, kakor prejšnje mesece in leta. Skupno je dosegel promet na ljubljanski borzi v prvih 11 mesecih svoto 873·3 milj. Din v primeri s 891·8 milj. Din v prvih 11 mesecih lani. — Kakor vse kaže, letos promet na ljubljanski borzi ne bo dosegel številke preteklega leta. Na ljubljanski borzi je znašal promet (v milj. Din):

	1928	1929	1930
januar	72·8	89·1	89·1
februar	60·2	58·6	67·1
marec	72·5	62·5	80·7
apr'l	73·2	74·4	88·9
maj	88·5	76·7	78·9

	1928	1929	1930
junij	86·4	74·0	80·5
julij	92·0	92·4	93·9
avgust	74·5	74·5	51·7
september	61·2	95·3	68·5
oktober	90·0	91·6	105·1
november	91·8	103·5	60·5

Podatki o razvoju naše zunanje trgovine v oktobru letos kažejo, da se razvija izvoz nepovoljno. Izvoz žita je nazadoval tako po količini, kakor po vrednosti. Nadalje se razvija neugodno izvoz lesa. Naša zunanja trgovina je bila letos sledeča (vse v milj. Din):

	Uvoz		Izvoz	
	1930	1929	1930	1929
januar	560·9	560·7	616·2	425·7
februar	521·1	404·0	480·2	385·1
marec	658·5	684·6	599·0	499·1
april	624·5	713·7	615·8	615·4
maj	608·4	701·2	542·6	533·7
junij	504·7	614·6	501·0	530·2
julij	577·4	655·4	513·9	621·3
avgust	571·8	634·4	562·9	1.006·2
september	649·3	656·6	559·4	721·1
oktober	620·7	748·1	662·1	991·3

Skupno je v prvih desetih mesecih t. l. dosegel naš uvoz 1,260.000 ton v vrednosti 5,897·3 milj. Din (v prvih 10 mesecih lani 1,375.000 ton za 6 milijard 373·3 milj. Din), izvoz pa je znašal 4,029.000 ton v vrednosti 5 milijard 666·9 milj. Din (v istem času lani 4,360.000 ton za 6,329.000 milj. Din).

V prvih desetih mesecih t. l. smo izvozili stavbenega lesa 1,026.000 ton v skupni vrednosti 1,030·3 milj. Din (lani 1,205.000 ton za 1,200·2 milj. Din), izvoz drv pa je dosegel 336.000 ton za 64·3 milj. Din (lani 548.000 ton za 120·3 milj. dinarjev).

Cene tako pri nas, kakor na svetovnem trgu, še vedno padajo. Kaže sicer, da se bodo za nekatere predmete ustavile, vendar posebnega upanja ni, edino za pšenico so se cene radi intervencije Farm Boarda v Ameriki ustavile. Pri nas je postal položaj za žito tudi čvrstejši, zlasti pa je čvrsta koroza, ki je zelo narastla v ceni, ker se razvija v njej živahen izvoz v Italijo, Avstrijo in Češkoslovaško. Mnogo je pripomoglo k izboljšanju na žitnem trgu tudi znižanje prevoznin za izvoz žita. Na podlagi cen leta 1926 (ki so vzete za podlago kot 100), je bil indeks cen Narodne banke v veletrgovini naslednji:

	januar	april	julij	oktober	november
poljedelski proizvodi	104·5	95·3	96·7	78·3	71·4
živalski proizvodi	98·2	99·2	97·7	93·3	95·1
mineralni proizvodi	88·2	88·7	89·1	88·4	87·4
industrijski proizvodi	86·6	82·1	80·2	75·4	94·8
skupni indeks	93·6	89·6	86·8	80·9	79·2

Zaposlenost

Statistika zavarovancev pri OUZD kaže še nadaljne nazadovanje članstva, kar ni pr. pisovati samo sezijskim vplivom, pač pa tudi nazadovanju industrijske konjunktore.

Povprečno je znašalo vsak mesec število zavarovancev pri OUZD v Ljubljani:

	1930	1929	1928
januar	90.238	84.670	80.165
februar	90.736	83.520	81.838
marec	92.989	84.620	83.093
april	96.584	89.139	85.066
maj	101.744	95.709	89.512
junij	103.214	99.709	92.531
julij	102.275	101.534	92.202
avgust	102.269	102.599	93.637
september	101.663	102.000	93.897
oktober	99.516	101.120	93.184
november	97.991	98.733	92.792

Ljubljana, dne 19. decembra 1930.

TO IN ONO

Stečaji in prisilne poravnave

Društvo industrijecev in veletrgovcev v Ljubljani objavlja za mesec november 1930 sledečo statistiko (številke v oklepaju se nanašajo na isto dobo pretečnega leta):

1. **Otvorjeni konkurzi:** v Dravski banovini 4 (5), Savski 8 (3), Primorski 5 (3), Drinski 2 (12), Zetski — (2), Dunavski 5 (14), Moravski 4 (23), Vardarski 5 (11), Beograd, Zemun, Pančevo 3 (13).

2. **Razglašene prisilne poravnave izven konkurza:** v Dravski banovini 2, Savski 9, Dunavski 6, Moravski 1, Vardarski 1, Beograd, Zemun, Pančevo 6.

3. **Odpravljeni konkurzi:** v Dravski banovini 3 (6), Savski 1 (4), Primorski — (3), Drinski 10 (2), Dunavski 12 (11), Moravski 10 (8), Vardarski 12 (7), Beograd, Zemun, Pančevo 2 (4).

4. **Odpravljene prisilne poravnave izven konkurza:** v Dravski banovini 6, Savski 4, Drinski 2, Dunavski 2.

Jugoslovansko društvo za zaščito upnikov v Zagrebu je zabeležilo v mesecu novembru 1930 — 33 stečajev, napram 85 v istem mesecu preteklega leta, to je za 52 stečajev, odnosno 61,2% manj.

Od teh odpade na Slovenijo in Dalmacijo 4 (lansko leto novembra 8), Srbijo in Črnogoro 12 (68), Hrvatsko in Slavonijo 9 (6), Bosno in Hercegovino 6 (1), Vojvodino 2 (2).

Od početka leta je bilo 578 stečajev napram 994 v istem razdobju lanskega leta, to je za 416 stečajev, odnosno 41,8% manj.

Iz naše poštne, brzojavne in telefonske statistike

V naši državi je bilo 1929 — 4004 pošt in sicer 593 državnih, stalnih, 15 sezonskih, 137 ambulanih, 1110 pogodbenih, 1842 občinskih in 307 pomožnih. Na eno pošto je odpadlo 2993 prebivalcev.

Državna poštna linija je znašala 42 tisoč 489 km in to: suhozemna 21.427, železniška 16.666, morska 4396 km.

Notranji poštni promet se je razvijal takole: prejetih je bilo v odpremo 369 milijonov 282.919 pisemskih pošiljk, 4 milijone 689.858 zavojev, 774.011 vrednostnih pošiljk, 6.027.858 vplačanih nakaznic, izplačanih nakaznic pa 5.796.622.

Mednarodni poštni promet naše države pa je dosegel: odpravljenih pisem-

skih pošiljk v inozemstvo 22.380.096, prejetih pisemskih pošiljk iz inozemstva 49.661.267, odpravljenih zavojev 62.027, sprejetih zavojev 959.738.

V notranjem prometu je bilo 1929 odpravljenih 4.644.547 brzojavk in sicer 805.743 državnih, 356.849 službenih in 3.481.955 zasebnih. V mednarodnem prometu se je pa odpravilo 418.574 brzojavov, sprejetih pa je bilo 459.961.

Telefonskih central je bilo v državi — 1087, avtomatičnih central 4, javnih govorilnic 1149, radio-naročnikov pa 29 tisoč 925.

V notranjem telefonskem prometu je bilo pogovorov v mestnem prometu 4.535.236; vmednarodnem prometu pa 395.432.

Finančni rezultat pa je bil naslednji: od poštne prometa 327.043.209 Din; od brzojavnega prometa 48.669.179 Din; od telefonskega prometa 109.423.325 dinarjev; od radio naročnine pa 4.127.991 dinarjev.

Resolucija mednarodne trgovske zbornice v Parizu glede gospodarske krize

Pred kratkim se je vršila v Parizu seja mednarodne trgovske zbornice, ki je z ozirom na predmet dnevnega reda zelo važna. Zbornica, v kateri je zastopanih 15 evropskih držav, je razpravljala o sedanji gospodarski krizi. Po dolgi debati je bila sprejeta sledeča resolucija:

Mednarodna trgovska zbornica, ki je že na svojem zasedanju junija 1930, posvetila vso svojo pažnjo pojavi in vzroku gospodarske depresije, je prisiljena danes priznati, da od onega časa ni nastopilo v tem pogledu nobeno zboljšanje. V nekaterih državah se je kriza celo poostrila. Polagoma se je razširila tudi na one države, za katere se more reči, da so bile relativno od nje obvarovane. Potrebno je zato ponovno podariti, da so v današnji moderni gospodarski organizaciji posamezne države odvisne ena od druge, in je radi tega neobhodno potrebno izvesti splošno anketo, da se ugotove vzroki in posledice sedanje krize, ki se v mnogem razlikuje od dosedanjih gospodarskih kriz.

Po vsaki večji vojni je sledila kriza. Sedanja kriza pa je zavzela ves svet.

Zboljšanje svetovne gospodarske krize je odvisno v prvi vrsti od gospodarjev in finančnikov.

Ta depresija je prehodna čeprav je

tv in tam večje važnosti. Skušnje so pokazale, da nastopi po vsaki krizi zboljšanje svetovne trgovine in porast blagostanja. Vse to pa se more pripisati le vztrajnemu delu, štedljivosti, strpnosti, pogumu in zaupanju v stabilnost poslov. Radi tega zbornica priporoča vsem svojim članom vseh zastopanih držav, da se ne udajo strahu in pesimizmu, marveč delujejo na ohranitvi miru in na hitrem zboljšanju gospodarskega mehanizma in svrhu pospešitve povratka v normalno stanje.

Mednarodna trgovska zbornica je sklenila izvesti obširno anketo o vzrokih in posledicah sedanje gospodarske krize, da bo mogla ugotoviti, kaj se da napraviti, da se doseže zboljšanje.

V tem pogledu računa zbornica na sodelovanje vseh nacionalnih odborov posameznih držav.

Sklepi gospodarske konference v Ženevi

Od 17. do 28. novembra t. l. se je vršila v Ženevi mednarodna gospodarska konferenca, kateri so prisostvovali tudi delegati naše države.

V carinski konvenciji, ki je bila odobrena na konferenci za carinsko premirje pričetek tekočega leta, je bilo predvideno, da se države, ki so jo podpisale in ratificirale, sestanejo meseca novembra, da se dogovore, če in kdaj se bo konvencija uveljavila. Konvencijo je ratificiralo doslej osem držav. Ker jo je pa podpisalo le tako majhno število držav, je bilo treba rešiti vprašanje, ali naj konvencija sploh stopi v veljavo.

Večina držav, ki so konvencijo ratificirale, se je izjavilo na konferenci, da je treba z uveljavljenjem počakati in poskusiti dobiti večje število ratifikacij.

Agrarne države, med njimi tudi naša, so se izjavile, da bodo ratificirale trgovsko konvencijo, a so podaljšanje roka preko 1. aprila 1931 vezale na ugoditev svojim agrarnim zahtevam. Ratifikacija konvencije je bila nato podaljšana.

Na konferenci se je razpravljalo tudi o dogovorih med agrarnimi in industrijskimi državami glede olajšanja medsebojnih trgovskih vezí. Jugoslavija, Bolgarija, Poljska, Ogrska in Romunija so zahtevale od držav uvoznic žita v načelu uvedbo preferenčnega sistema za vse poljske pridelke evropskega izvora in sicer za enkrat za žito in žitne proizvode. Sestavil se je poseben pododbor iz zastopnikov agrarnih držav srednje in vzhodne Evrope in iz zastopnikov Francije, Nemčije, Avstrije, Čehoslovaške, Švice in Italije.

V tem pododboru so naletele zahteve agrarnih držav na velik odpor zgorajšnjih držav-uvoznic žita tako, da sta bili stvarno edino Nemčija in Avstrija z veliko rezervo za uvedbo preferenčnega postopka.

Pred takim odporom, ki ga je pokazala zlasti tudi Italija, so morali zastopniki agrarnih držav mnogo popustiti v svojih zahtevah. Doseči tudi niso mogli, da bi se glede uvedbe preferenčnega sistema sprejela kaka resolucija, marveč je dejansko vzela konferenca zahteve agrarnih držav le na znanje.

DRUŠTVENE VESTI

Merkurjev ples

Za Merkurjev ples, ki se bo vršil v soboto dne 10. januarja 1931 ob pol 9. uri zvečer prvič v krasni plesni dvorani in ostalih prostorih Trgovskega doma, vlada vsesplošno zanimanje in bo to v resnici ena najsijajnejših plesnih prireditev letošnje plesne seziye. Ker je vstop dovoljen le proti vabilu, ki so že razposlana, prosi društvena pisarna one, ki so bili pri obilnem razpečavanju vabil le pomotoma prezrti, kakor tudi one prijatelje društva, ki bi se želeli tega lepega plesa udeležiti, pa nimajo vabil, da to nemudoma prijavijo društveni pisarni Trgovskega društva »Merkur« v Ljubljani, Trgovski dom, Gregorčičeva ulica 27, telefon 26-52.

III. DRUŠTVENI VEČER TRGOVSKEGA DRUŠTVA »MERKUR« ZA SLOVENIJO V LJUBLJANI

se je vršil v četrtek, dne 27. novembra t. l., v prostorih restavracije »Zvezda«. — Predaval je obilnim udeležencem ljubljanski podžupan g. profesor Evgen Jarc o temi »Nova Ljubljana«. — Predsednik društva dr. Fran Windischer je otvoril predavanje s pozdravom obilnim udeležencem, osobito pa je pozdravil pričujočega župana stolnega mesta Ljubljane g. dr. Dinka Puca, nakar je povzel besedo g. predavatelj, ki se je najpreje spominjal živahne polemike ljubljanske publike,

ki je zavestno in podzavestno z velikim zanimanjem zasledovala vse diskusije o novi Ljubljani. — Nato se je predavatelj pečal podrobno z gradbenimi vprašanji modernega mesta ter vrstoma navajal vse glavne momente, ki jih mora imeti v vidiku današnja uprava modernega mesta. Kakor povsod, tako se je tudi pri nas v teku zadnjih desetletij pojavilo vprašanje urbanizma, kar znači, do podeželsko prebivalstvo trumoma sili v mesta, da si poišče v središčih zaposlenja in kruha. Tako vidimo, s kako velikansko brzino so se v povojni dobi razširili posamezni centri, kakor Beograd, Zagreb, Novi Sad, Skoplje, Sarajevo, Subotica in naposled tudi naša bela Ljubljana. Splošno je občutje, da se nahaja Ljubljana v novi fazi svojega razvoja. Vzrok temu je tudi mnogo večja naloga, ki jo ima Ljubljana v novi državi. Iz zgodovine Ljubljane poznamo tri velike razvojne dobe. Prva je bila v začetku 18. stoletja, ko so v Ljubljani zgradili najlepše cerkve, rotovž z vodnjakom, semenišče in celo vrsto plemiških palač. Druga taka doba je bila po potresu leta 1895 in zdi se, da je tretja doba sedaj, ko se poraja nova in velika Ljubljana. V ilustracijo napredka Ljubljane bi bilo pripomniti, da je bilo v letu 1880 v Ljubljani 1.200 hiš in 28.000 prebivalcev, v letu 1930 pa 6.000 hiš in 60.000 prebivalcev. Število prebivalcev Ljubljane se je torej podvojilo, okoliških občin, kakor Vič, Zg. Šiška, Št. Vid, Ježica in Moste pa početvorilo. Sožitje Ljubljane in okolice je postalo neprimerno tesnejše. Skupne zadeve so: elektrika, vodovod, avtobus, tramvaj, plin, gasilstvo, policija, telefon, trg itd. Najvažnejša skupna zadeva pa bi moral biti skupni regulacijski načrt. To vprašanje bi se dalo rešiti v okviru velike Ljubljane, bodisi z inkorporacijo sosednih občin ali z gospodarsko skupnostjo in ohranitvijo lokalne autonomije. Ljubljanski regulacijski načrt pred svetovno vojno je bil običajni sistem blokov brez ozira na nebesno smer ali na teren. Nazori o gradbi mesta so se od tedaj spremenili. Za regulacijski načrt so merodajne porazdelitve prebivalstva in prometne razmere. Moderno mesto sestoji iz poslovnega dela z razmerno redkim prebivalstvom (City), iz stanovanjskega dela, kjer stanujejo oni ljudje, ki so preko dneva zaposleni v centru mesta, v tretjem delu mesta se nahajajo industrije in stanuje delavstvo. Taka razdelitev mesta zahteva ugodne zveze s središčem. Te zveze so: cestna železnica, avtomobilske ceste s prostori za parkiranje, dalje mora biti ločen težki promet in urejen promet na križščih. Predvideni morajo biti prostori za bodoče javne zgradbe in zadostne zelene ploskve, ki naj bodo pljuča mesta. Radi vseh pomanjkljivosti starega načrta je bilo treba misliti na nov regulacijski načrt, ki ga je odlično rešil naš velezaslužni mojster arh. Plečnik. Po tem načrtu bi se imela preurediti cela severna stran mesta, ki bo lahko sprejela 40.000 prebivalcev. Poleg tega je predvidena krožna cesta, ki naj bi delila notranji del mesta od zunanjega. V »Zvezdi« so projektirane tri pasaže v Prešernovo, Vegovo in Šelenburgovo ulico. Nadalje je predvidena obokana Ljubljanica, frančiškansko tromostovje in ureditev gradu. Velika naloga Ljubljane je, da ohrani vse zgodovinske svetlinje, ki jih v tako odlični meri poseduje ter jih še nadalje izpopolnjuje. Gradbena delavnost je v našem mestu od leta 1922 do 1925 zelo napredovala, zato se o kaki brezposelnosti v Ljubljani ne more govoriti. Nato je govornik orisal ureditev prometa, tlakovanje ulic, vprašanje trotoarjev, čiščenje in škropljenje cest in odvažanje smeti. Tramvajsko omrežje se urejuje in znatno razširja. Važno je nadalje vprašanje kanalizacije in regulacije Ljubljanice, ki je prešlo z mrtve točke in se bo 3. decembra vršila ponovna licitacija gradbenih del. Aktualno je tudi vprašanje mostov in brvi. Glede javnih poslopij je omenil, da je graditev Trgovske akademije, kakor tudi vseučilške knjižnice zagotovljena. Za preureditev kolodvora se v finančnem ministrtvu resno ukvarjajo s proračunskimi sredstvi v znesku Din 50.000.000.—. Važna je tudi ureditev mrtvašnice in mrliške veže. Mestna podjetja so se tudi razširila in je mestna elektrarna svoj obrat znatno povečala. Vprašanje povečanja vodovoda bo postalo v doglednem času tudi aktualno. Za postavitev nove plinarne se načrti proučujejo. Mestna klavnica izkazuje prav dober uspeh. Govornik se je ob koncu svojega predavanja dotaknil še raznih socialnih in higijenskih vprašanj in pomena Ljubljane v tujškem prometu. Omenil je vprašanje aerodroma, ki je za tujski promet neobhodno potreben, ter razpravljal tudi o drugih važnejših tujsko-prometnih zadevah. Končno je apeliral tudi na časopisje ter solidarnost občinske uprave in Ljubljančanov, ki bi bila najlepša poteza na licu »Nove Ljubljane«. Številni poslušalci, med katerimi je bilo opaziti mnoge komunalne politike, so predavatelja za njegova lepa izvajanja nagradili z živahnim aplavzom, dr. Fran Windischer pa se je zahvalil v imenu Trgovskega društva »Merkur« za izčrpno poročilo, ki mu je sledila živahna diskusija (oglasil se je župan dr. Puc) in prijetna zabava. T a j n i k